Львівський професійний коледж
готельно-туристичного та ресторанного сервісу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з НМР
_____ Марія СКОРОБОГАТА
26 серпня 2025 р.

Методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисципліни «Основи правознавства»

Спеціальність «Харчові технології»
Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма «Харчові технології»

Підготувала:
Викладач Павлишин-Кошова Г.Б.

Погоджено на засіданні циклової комісії викладачів дисциплін гуманітарного циклу
Протокол № 01 від 26 серпня 2025 р.

Голова циклової комісії _____ Ірина ГОЛЕЦЬ

Львів 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

1. Загальні положення

Методичні матеріали до практичних занять з навчальної дисципліни «Основи правознавства» розроблено відповідно до робочої програми (силабусу) для здобувачів освіти спеціальності 181 «Харчові технології» освітньо-кваліфікаційного рівня «фаховий молодший бакалавр» у Львівському професійному коледжі готельно-туристичного та ресторанного сервісу.

Практичні заняття є найважливішою формою організації навчального процесу, що забезпечує формування практичних умінь і навичок застосування правових знань, розвиток професійної компетентності майбутніх фахівців харчових технологій, здатних діяти у правовому полі, захищати свої права та виконувати професійні обов'язки відповідно до вимог законодавства України.

2. Мета та завдання практичних занять

Мета: сформувати у здобувачів освіти практичні вміння та навички застосування норм права для вирішення конкретних правових ситуацій, пов'язаних з повсякденним життям та професійною діяльністю у сфері харчових технологій.

Завдання:

Навчальні:

- навчити здобувачів аналізувати правові ситуації та знаходити оптимальні шляхи їх вирішення,
- сформувати вміння працювати з нормативно-правовими актами, знаходити необхідні правові норми,
- навчити кваліфікувати правопорушення та визначати види юридичної відповідальності,
- сформувати навички складання правових документів (договорів, скарг, позовів, протоколів),
- розвинути вміння обґрунтовувати правові рішення з посиланням на конкретні норми законодавства.

Розвивальні:

- розвивати юридичне мислення та здатність до правового аналізу,

- формувати вміння приймати обґрунтовані рішення у правових ситуаціях,
- розвивати навички пошуку, аналізу та систематизації правової інформації,
- формувати вміння працювати в команді над вирішенням правових завдань,
- розвивати креативність у пошуку правових рішень.

Виховні:

- виховувати правову культуру та відповідальне ставлення до виконання правових норм,
- формувати громадянську позицію та правосвідомість,
- виховувати професійну етику та доброчесність,
- формувати нетерпимість до правопорушень та корупції,
- розвивати поважне ставлення до прав інших людей.

3. Місце практичних занять у структурі дисципліни

Практичні заняття займають центральне місце у системі вивчення дисципліни «Основи правознавства».

Зв'язок з лекційним курсом:

- практичні заняття базуються на теоретичному матеріалі, викладеному на лекціях,
- забезпечують закріплення та поглиблення теоретичних знань,
- демонструють практичне застосування теоретичних положень.

Зв'язок із семінарськими заняттями:

- семінари формують теоретичне розуміння, практичні заняття – практичні навички,
- доповнюють один одного у формуванні цілісної правової компетентності.

Зв'язок із самостійною роботою:

- самостійна робота забезпечує підготовку до практичних занять,
- результати самостійної роботи використовуються при виконанні практичних завдань,

- практичні заняття стимулюють поглиблену самостійну роботу.

4. Принципи організації практичних занять

4.1. Принцип професійної спрямованості

Всі завдання практичних робіт максимально наближені до реальних ситуацій професійної діяльності фахівця харчових технологій:

- ✓ санітарне законодавство на харчових підприємствах,
- ✓ трудові відносини у сфері харчування,
- ✓ захист прав споживачів харчових продуктів,
- ✓ екологічна безпека виробництва,
- ✓ відповідальність за якість продукції.

4.2. Принцип наступності та системності:

- ✓ кожна практична робота базується на попередніх,
- ✓ складність завдань поступово зростає,
- ✓ забезпечується логічна послідовність вивчення галузей права.

4.3. Принцип активності здобувачів

- ✓ самостійне виконання завдань,
- ✓ робота в парах та малих групах,
- ✓ презентація та захист результатів роботи,
- ✓ взаємооцінювання та самооцінювання.

4.4. Принцип зв'язку з практикою:

- ✓ використання реальних кейсів із судової практики,
- ✓ аналіз актуальних правових ситуацій,
- ✓ запрошення практикуючих юристів (за можливості),
- ✓ екскурсії до правоохоронних органів, судів (за можливості).

4.5. Принцип індивідуалізації та диференціації:

- ✓ завдання різного рівня складності,
- ✓ індивідуальні консультації викладача,
- ✓ додаткові завдання для здібних здобувачів,
- ✓ допомога здобувачам, які мають труднощі.

5. Методика проведення практичних занять

5.1. Підготовчий етап

Діяльність викладача:

- планує зміст практичного заняття відповідно до програми,
- добирає практичні завдання різного рівня складності,
- готує роздатковий матеріал (кейси, бланки документів, витяги із законів),
- підготовлює зразки виконання завдань,
- розробляє критерії оцінювання,
- готує методичні рекомендації для здобувачів.

Діяльність здобувачів:

- повторюють теоретичний матеріал,
- опрацьовують нормативно-правові акти,
- ознайомлюються із завданнями практичної роботи,
- вивчають зразки складання документів,
- готують питання для викладача.

5.2. 1. Проведення практичного заняття

- організаційний момент,
- перевірка присутності та готовності до заняття,
- оголошення теми, мети та завдань,
- пояснення порядку виконання роботи та критеріїв оцінювання.

2. Актуалізація базових знань

Форми перевірки готовності:

- експрес-опитування за контрольними питаннями,
- короткий тест (5-7 питань),
- фронтальна бесіда,
- робота з правовими термінами,
- перевірка знання структури нормативних актів.

3. Інструктаж з виконання роботи:

- роз'яснення змісту завдань,
- демонстрація зразків виконання (при потребі),
- роз'яснення вимог до оформлення,

- відповіді на питання здобувачів.

4. Самостійне виконання завдань:

Форми організації роботи:

- індивідуальна робота – кожен здобувач самостійно виконує завдання,
- робота в парах – здобувачі обговорюють та спільно вирішують завдання,
- робота в малих групах (3-4 особи) – групове вирішення складних кейсів,
- комбінована форма – поєднання індивідуальної та групової роботи.

Роль викладача:

- спостереження за ходом роботи,
- надання індивідуальних консультацій,
- контроль самостійності виконання,
- допомога здобувачам, які мають труднощі,
- фіксація типових помилок.

5. Презентація та обговорення результатів:

- виступи здобувачів або груп з результатами роботи,
- обговорення запропонованих рішень,
- порівняння різних підходів до вирішення завдань,
- аналіз найбільш вдалих рішень.

6. Підведення підсумків:

- узагальнення результатів роботи,
- аналіз типових помилок,
- відповіді на питання здобувачів,
- оцінювання роботи здобувачів,
- завдання для самостійної роботи.

6. Типи практичних завдань

6.1. Аналіз правових ситуацій (кейс-метод)

Здобувачам пропонується конкретна правова ситуація, яку необхідно проаналізувати:

- визначити правовідносини,
- кваліфікувати дії учасників,
- знайти відповідні норми права,
- запропонувати рішення,
- обґрунтувати свою позицію.

6.2. Складання правових документів

Здобувачі вчаться складати різноманітні правові документи:

- ✓ договори (трудовий, цивільно-правовий, шлюбний),
- ✓ заяви та скарги,
- ✓ позовні заяви,
- ✓ протоколи про правопорушення,
- ✓ акти перевірок,
- ✓ довідки та пояснення.

6.3. Робота з нормативно-правовими актами:

- ✓ пошук потрібних норм у кодексах та законах,
- ✓ тлумачення правових норм,
- ✓ порівняння різних нормативних актів,
- ✓ встановлення ієрархії правових норм,
- ✓ виявлення колізій законодавства.

6.4. Заповнення таблиць та схем:

- ✓ систематизація правової інформації,
- ✓ порівняльний аналіз правових інститутів,
- ✓ класифікація правових явищ,
- ✓ складання алгоритмів дій.

6.5. Розв'язання юридичних задач

Визначення складу правопорушення:

- ✓ кваліфікація діянь
- ✓ визначення міри відповідальності
- ✓ обчислення розмірів компенсацій та штрафів

6.6. Рольові та ділові ігри:

- ✓ імітація судових засідань,
- ✓ моделювання перевірок підприємств,
- ✓ розв'язання трудових конфліктів,
- ✓ проведення переговорів.

6.7. Дослідницькі завдання

- ✓ пошук та аналіз судової практики,
- ✓ вивчення статистики правопорушень,
- ✓ аналіз реальних справ,
- ✓ підготовка аналітичних довідок.

7. Методичні рекомендації щодо виконання окремих видів завдань

7.1. Як аналізувати правову ситуацію (кейс)

Алгоритм роботи:

- уважно прочитайте умову кейсу, виділіть ключові факти,
- визначте, які правовідносини описані (цивільні, трудові, адміністративні тощо),
- знайдіть відповідні нормативно-правові акти,
- вивчіть релевантні правові норми,
- кваліфікуйте дії учасників ситуації,
- визначте права та обов'язки кожної сторони,
- запропонуйте варіант вирішення ситуації,
- обґрунтуйте своє рішення з посиланням на конкретні статті законів,
- оформіть відповідь у структурованому вигляді.

Типові помилки при аналізі кейсів:

- o поверхневе прочитання умови,
- o ігнорування важливих деталей,
- o відсутність посилань на норми права,
- o емоційна, а не правова аргументація,
- o плутанина між різними галузями права.

7.2. Як складати правові документи

Загальні вимоги:

- ✓ форма: офіційно-діловий стиль,
- ✓ структура: шапка, назва документа, текст, підпис, дата,
- ✓ зміст: чіткість, лаконічність, повнота, юридична грамотність,
- ✓ посилання: на конкретні норми законодавства,
- ✓ оформлення: акуратність, відсутність виправлень.

Структура типового документа:

- шапка (адресат – кому адресовано, від кого),
- назва документа (заява, скарга, позовна заява тощо),
- виклад обставин (що сталося),
- правове обґрунтування (посилання на норми),
- вимоги/прохання (що просите зробити),
- додатки (перелік документів, що додаються),
- підпис, дата.

7.3. Як працювати з нормативно-правовими актами

Пошук норми:

- визначте, до якої галузі права відноситься питання,
- знайдіть відповідний кодекс або закон,
- використовуйте зміст (структуру) НПА,
- знайдіть потрібний розділ, главу, статтю,
- прочитайте норму уважно та повністю,
- зверніть увагу на примітки та виноски.

Інтернет-ресурси для пошуку:

- ✓ https://zakon.rada.gov.ua – офіційний сайт Верховної Ради (єдина база законодавства),
- ✓ Liga: Zakon – професійна правова система,
- ✓ Законодавство України у Google (доступний пошук).

8. Контроль та оцінювання практичних робіт

8.1. Види контролю

Поточний контроль:

- спостереження викладача за ходом роботи,
- усне опитування під час виконання завдань,
- перевірка проміжних результатів,

Підсумковий контроль:

- перевірка виконаних завдань,
- усний захист (відповіді на питання викладача),
- презентація результатів роботи групою.

8.2. Критерії оцінювання практичних робіт

Високий рівень (10-12 балів):

- завдання виконані повністю та правильно,
- рішення обґрунтовані з посиланням на конкретні норми,
- документи складені грамотно, відповідно до вимог,
- продемонстровано творчий підхід,
- робота виконана самостійно та своєчасно,
- здобувач впевнено захищає свою роботу.

Достатній рівень (7-9 балів):

- завдання виконані в основному правильно,
- рішення в цілому обґрунтовані,
- документи складені з незначними недоліками,
- робота виконана самостійно,
- є окремі неточності або недоліки,
- здобувач може пояснити своє рішення.

Середній рівень (4-6 балів):

- завдання виконані частково,
- рішення недостатньо обґрунтовані,
- документи складені з суттєвими недоліками,
- робота виконана з допомогою викладача,
- є значні помилки або прогалини,
- здобувач має труднощі з поясненням рішення.

Початковий рівень (1-3 бали):

- завдання виконані фрагментарно,
- рішення не обґрунтовані,
- документи складені неправильно,
- робота виконана несамостійно,
- грубі помилки у кваліфікації та застосуванні норм,
- здобувач не може пояснити своє рішення.

Робота не зарахована (0 балів):

- завдання не виконані або виконані з грубими помилками,
- відсутність обґрунтування рішень,
- несамостійне виконання (списування),
- несвоєчасне здача без поважних причин.

8.3. Типові помилки та недоліки при виконанні практичних робіт

Змістовні помилки:

- неправильна кваліфікація правовідносин,
- застосування норм невідповідної галузі права,
- помилкове визначення виду відповідальності,
- невірне тлумачення правових норм,
- відсутність посилань на законодавство.

Оформлювальні недоліки:

- неакуратність, виправлення,
- недотримання структури документа,
- граматичні та стилістичні помилки,
- неправильне оформлення реквізитів,
- відсутність необхідних елементів документа.

Процесуальні порушення:

- несвоєчасне здача роботи,
- несамостійне виконання,
- неповне виконання завдань,
- відсутність на занятті.

9. Особливості організації окремих практичних робіт

Практична робота № 1-2 (Конституційне право)

Акцент: Аналіз конституційних прав та їх застосування у професійній діяльності.

Методи: Робота з текстом Конституції, аналіз кейсів, складання схем та таблиць.

Особливості: Зв'язок конституційних норм з практичними ситуаціями у харчовій галузі.

Практична робота № 3-4 (Адміністративне право)

Акцент: Кваліфікація адміністративних правопорушень, складання процесуальних документів.

Методи: Кейс-метод, рольові ігри (інспектор-порушник), складання протоколів.

Особливості: Використання реальних прикладів із практики Держпродспоживслужби.

Практична робота № 5 (Цивільне право)

Акцент: Цивільно-правові договори, захист прав споживачів.

Методи: Складання договорів, претензій, позовів; розрахунок компенсацій.

Особливості: Договірна практика у харчовій сфері.

Практична робота № 6 (Сімейне право)

Акцент: Сімейні правовідносини, права дітей, шлюбний договір.

Методи: Аналіз ситуацій, складання шлюбного договору.

Особливості: Етичні аспекти сімейних відносин.

Практична робота № 7 (Трудове право)

Акцент: Трудові відносини, особливості в умовах воєнного стану.

Методи: Складання трудових договорів, аналіз порушень трудових прав.

Особливості: Специфіка роботи у харчовій галузі, сумісництво, неповний робочий день.

Практична робота № 8 (Кримінальне право)

Акцент: Кримінальні правопорушення у харчовій сфері.

Методи: Аналіз складу злочину, відмежування від адміністративних проступків.

Особливості: Кримінальна відповідальність за фальсифікацію продуктів, порушення санітарних норм.

10. Організація самостійної роботи у контексті практичних занять

Самостійна робота є невід'ємною частиною підготовки до практичних занять:

До практичного заняття:

- ✓ повторення теоретичного матеріалу,
- ✓ опрацювання нормативних актів,
- ✓ вивчення зразків документів,
- ✓ підготовка питань.

Після практичного заняття:

- ✓ доопрацювання незавершених завдань,
- ✓ виправлення помилок,
- ✓ підготовка звіту про виконання роботи,
- ✓ поглиблене вивчення проблемних питань.

Додаткові завдання:

- ✓ пошук судової практики,
- ✓ аналіз актуальних правових новин,
- ✓ підготовка додаткових кейсів,
- ✓ складання власних завдань для інших здобувачів.

11. Використання інформаційних технологій

Електронні ресурси:

- Єдина база законодавства України (zakon.rada.gov.ua),
- Судова влада України (court.gov.ua) – доступ до судових рішень,
- Сайти державних органів (Держпродспоживслужба, Держпраці тощо).

Електронні платформи:

- Google Classroom,
- Smart School,

- Zoom.

Програмне забезпечення:

- текстові редактори (Word, Google Docs) – для оформлення документів,
- презентаційні програми (PowerPoint, Google Slides) – для презентацій,
- електронні таблиці (Excel, Google Sheets) – для розрахунків.

12. Інклюзивний підхід при проведенні практичних занять

Для здобувачів з особливими освітніми потребами:

- індивідуальний темп виконання завдань,
- додатковий час на виконання,
- адаптація завдань відповідно до можливостей,
- індивідуальні консультації,
- використання асистивних технологій (при потребі),
- альтернативні форми подання результатів.

13. Зв'язок із професійною діяльністю

Всі практичні роботи орієнтовані на формування професійних компетентностей фахівця харчових технологій:

Законодавство у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населення:

- аналіз санітарних порушень на виробництві,
- взаємодія з контролюючими органами,
- забезпечення дотримання санітарних норм.

Трудове право:

- укладення трудових договорів,
- організація охорони праці,
- розв'язання трудових спорів.

Цивільне право:

- договірна робота з постачальниками,
- захист прав споживачів,
- відповідальність за якість продукції.

Адміністративне право:

- адміністративна відповідальність за порушення,
- процедура перевірок,

- оскарження незаконних рішень.

Екологічне право:

- екологічна безпека виробництва,
- утилізація відходів,
- відповідальність за забруднення.

14. Очікувані результати практичних занять

Після успішного виконання всіх практичних робіт здобувач освіти:

Знає:

- ✓ структуру основних нормативно-правових актів України,
- ✓ алгоритми вирішення типових правових ситуацій,
- ✓ вимоги до складання правових документів,
- ✓ особливості правового регулювання у харчовій сфері.

Вміє:

- ✓ аналізувати правові ситуації та кваліфікувати правовідносини,
- ✓ знаходити необхідні правові норми в законодавстві,
- ✓ застосовувати норми права для вирішення конкретних ситуацій,
- ✓ складати правові документи (договори, скарги, позови),
- ✓ обґрунтовувати правові рішення,
- ✓ захищати свої права та інтереси законними способами,

Володіє:

- ✓ правовою термінологією,
- ✓ навичками роботи з нормативно-правовими актами,
- ✓ методами правового аналізу ситуацій,
- ✓ навичками складання правових документів,
- ✓ технікою правової аргументації.

Демонструє:

- ✓ правомірну поведінку,
- ✓ відповідальне ставлення до виконання професійних обов'язків,
- ✓ готовність дотримуватися законодавства у професійній діяльності,
- ✓ повагу до прав інших людей,
- ✓ громадянську активність та правову культуру.

15. Заключні положення

Практичні заняття з навчальної дисципліни «Основи правознавства» є ключовим елементом формування професійної правової компетентності майбутніх фахівців харчових технологій.

Системна, активна та сумлінна робота на практичних заняттях забезпечує:

- ✓ міцні практичні навички застосування правових знань,
- ✓ впевненість у вирішенні правових питань,
- ✓ готовність до професійної діяльності у правовому полі,
- ✓ здатність захищати свої права та виконувати обов'язки.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Практична робота №1. Тема: Аналіз прав і свобод людини та громадянина.

Мета:

- ✓ навчитися аналізувати конституційні права та свободи людини і громадянина,
- ✓ сформувати вміння застосовувати норми Конституції України у практичних ситуаціях,
- ✓ розвинути навички роботи з правовими документами,
- ✓ виховувати громадянську відповідальність та повагу до прав людини.

Завдання 1. Аналіз конституційних прав. Опрацюйте Розділ II Конституції України та заповніть таблицю

№	Вид прав	Статті Конституції	Приклади конкретних прав	Можливі обмеження
1	Особисті (громадянські)			
2	Політичні			
3	Соціально-економічні			
4	Культурні			

Завдання 2. Кейс-аналіз. Проаналізуйте наступні ситуації та визначте, які конституційні права порушено:

Ситуація 1. Громадянин А. звернувся до міської ради з проханням надати інформацію про використання бюджетних коштів. Йому було відмовлено без пояснення причин.

Яке право порушено? (Стаття Конституції)

Куди може звернутися громадянин А.?

Які дії він може вжити для захисту свого права?

Ситуація 2. Працівниця закладу ресторанного господарства Б. дізналася, що її зарплата на 20% менша, ніж у колеги-чоловіка на такій самій посаді з однаковим стажем роботи.

Яке право порушено?

До яких органів вона може звернутися?

Які докази їй потрібно зібрати?

Ситуація 3. Студент коледжу В. хоче взяти участь у мирній акції протесту проти підвищення цін на проїзд у громадському транспорті.

Чи має він таке право?

Які умови має дотримуватися акція протесту?

Чи може йому бути відмовлено у реалізації цього права?

Ситуація 4. Сім'я з трьома неповнолітніми дітьми отримала повідомлення про виселення з орендованого житла через неможливість сплачувати підвищену орендну плату.

Які права дітей можуть бути порушені?

Які соціальні гарантії має надати держава?

Куди може звернутися сім'я за допомогою?

Завдання 3. Права vs Обов'язки

Для кожного обов'язку знайдіть відповідне право або групу прав:

1. Обов'язок сплачувати податки ↔ Право: _____

2. Обов'язок захищати Вітчизну ↔ Право: _____

3. Обов'язок не заподіювати шкоду природі ↔ Право: _____

4. Обов'язок додержуватися Конституції ↔ Право: _____

Чому важливий баланс прав та обов'язків? _____

Завдання 4. Механізми захисту прав

Студент Іван С. вважає, що його конституційні права порушено. Складіть покрокову інструкцію захисту прав:

Крок 1: Національний рівень

- До яких органів звернутися спочатку?

- Які документи підготувати?

- Які строки розгляду?

Крок 2: Якщо національні засоби вичерпано

- Куди звернутися далі?

- Які умови звернення до міжнародних інстанцій?

- Який орган розглядає справи від України?

Завдання 5. Робота з документами.

Ознайомтеся з витягами з рішень Європейського суду з прав людини щодо України (надаються викладачем). Визначте:

Яке право було порушено?

Яке рішення ухвалив суд?

Які компенсації присуджено?

Завдання 6. Творче завдання. Розробіть інфографіку або презентацію на тему: «Мої конституційні права та обов'язки як майбутнього фахівця харчових технологій» (5-7 слайдів). Включіть:

- ✓ основні права, які ви використовуватимете у професійній діяльності
- ✓ обов'язки, які маєте виконувати
- ✓ способи захисту професійних прав

Завдання 7. Дискусійне питання. Підготуйтеся до обговорення: «Чи можливий конфлікт між правами різних людей? Як його вирішувати?». Наведіть приклади з практики (можна використати медійні кейси).

Список використаної літератури:

Конституція України від 28.06.1996 р.

Загальна декларація прав людини

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»

Правознавство: підручник / Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.С. Ковальський [та ін.]; за ред. О.В. Дзери. - К.: Юрінком Інтер, 2023

Посилання на вебресурси:

https://zakon.rada.gov.ua – Законодавство України

https://www.ombudsman.gov.ua – Уповноважений з прав людини

https://www.echr.coe.int – Європейський суд з прав людини

https://khpg.org – Харківська правозахисна група

https://www.humanrights.org.ua – Центр інформації про права людини

Практична робота № 2. Тема: Використання Конституції України у професійній діяльності

Мета:

- ✓ сформувати навички застосування положень Конституції України у професійній діяльності фахівця харчових технологій,
- ✓ розвинути вміння знаходити та аналізувати необхідні правові норми,
- ✓ навчитися пов'язувати конституційні принципи з практичними виробничими ситуаціями,
- ✓ виховувати професійну правову культуру.

Завдання 1. Конституційні основи професійної діяльності. Проаналізуйте Конституцію України та визначте статті, які безпосередньо стосуються вашої майбутньої професійної діяльності у сфері харчових технологій. Заповніть таблицю.

№	Сфера професійної діяльності	Стаття Конституції	Зміст конституційної норми	Як застосовується на практиці
1	Право на працю			
2	Право на безпечні умови праці			
3	Право на підприємництво			
4	Захист прав споживачів			

5	Екологічна безпека			
6	Професійна освіта			

Завдання 2. Кейс «Порушення трудових прав на харчовому підприємстві»

Ситуація. Ви працюєте технологом на кондитерській фабриці. Ваші умови праці:

- робочий день становить 10-12 годин (замість 8),
- відпустка надається 18 днів (замість 24),
- оплата праці нижча від мінімальної заробітної плати,
- роботодавець відмовляє у наданні захисного одягу та засобів індивідуального захисту,
- відсутня система вентиляції у виробничих приміщеннях.

Завдання:

Які конституційні права працівника порушено? (вкажіть статті)

Які положення КЗпП України конкретизують ці конституційні права?

Складіть алгоритм дій для захисту своїх прав

До яких органів можна звернутися?

Які докази порушень потрібно зібрати?

Яку відповідальність може нести роботодавець?

Завдання 3. Кейс «Якість та безпека харчових продуктів».

Ситуація. Ви - завідувач виробництва ресторану. Під час перевірки санітарної служби виявлено:

- використання продуктів з простроченим терміном придатності,
- порушення температурного режиму зберігання,
- відсутність медичних книжок у частини персоналу,
- недотримання санітарних норм на кухні.

Завдання:

Які конституційні права споживачів порушено? (ст. 42, 49, 50 Конституції)

Який зв'язок між конституційним правом на безпечне довкілля та якістю харчових продуктів?

Яку відповідальність несе заклад?

Які органи контролюють дотримання санітарних норм?

Розробіть план усунення порушень відповідно до вимог законодавства

Завдання 4. Конституційні принципи підприємництва. На основі статей 42, 13, 41 Конституції України складіть бізнес-план відкриття власного закладу харчування (кафе, пекарня, кондитерська тощо) з урахуванням конституційних вимог:

Форма власності (обґрунтуйте вибір згідно ст. 13, 41)

Гарантії права власності (ст. 41)

Свобода підприємницької діяльності (ст. 42)

Обмеження підприємництва (ст. 42, ч. 4)

Екологічні вимоги (ст. 16, 50)

Соціальна відповідальність бізнесу (ст. 43, 46)

Трудові права найманих працівників (ст. 43, 44, 45)

Завдання 5. Екологічна безпека виробництва

Ситуація. Харчове підприємство скидає неочищені стічні води у водойму, що спричиняє забруднення навколишнього середовища. Місцеві мешканці скаржаться на погіршення якості питної води.

Завдання:

Які конституційні права громадян порушено? (ст. 50, 16)

Проаналізуйте взаємозв'язок ст. 16, 50, 66 Конституції України

Які обов'язки має підприємство згідно з Конституцією?

Куди можуть звернутися громадяни?

Яка відповідальність передбачена за екологічні правопорушення?

Розробіть рекомендації для підприємства щодо дотримання екологічного законодавства.

Завдання 6. Складання документів

На основі конституційних норм складіть проєкти документів:

- трудовий договір технолога харчового виробництва (включіть посилання на відповідні статті Конституції щодо прав працівника),

- скаргу до Держпродспоживслужби про порушення санітарних норм у закладі харчування (обґрунтуйте порушення конституційних прав споживачів),
- службову записку керівництву підприємства про необхідність покращення умов праці (з посиланням на конституційні гарантії).

Завдання 7. Дослідницьке завдання

Проведіть міні-дослідження:

Знайдіть 2-3 рішення судів України, де застосовувалися конституційні норми у справах, пов'язаних з харчовою галуззю (порушення прав споживачів, трудові спори, екологічні правопорушення).

Проаналізуйте: які статті Конституції були застосовані, яке рішення ухвалив суд. Підготуйте презентацію результатів (3-5 слайдів)

Завдання 8. Інтерв'ю з практиком

Підготуйте запитання та проведіть інтерв'ю (усно або письмово) з працівником харчового підприємства або власником закладу харчування:

Як у їхній практиці реалізуються конституційні права працівників?

Чи виникали ситуації порушення прав?

Як вирішувалися конфлікти?

Результати оформіть у вигляді звіту.

Завдання 9. Творче завдання

Створіть інфографіку або буклет для працівників харчового підприємства:

«Твої конституційні права на робочому місці»

Включіть:

- ✓ основні трудові права згідно Конституції,
- ✓ куди звертатися у разі порушення,
- ✓ контактна інформація контролюючих органів.

Завдання 10. Підсумкове тестування

Виконайте тест (надається викладачем) на знання конституційних норм, що стосуються професійної діяльності у сфері харчових технологій.

Список використаної літератури:

Конституція України

Кодекс законів про працю України

Закон України «Про охорону праці»

Закон України «Про захист прав споживачів»

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»

Правознавство: підручник / Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.С. Ковальський [та ін.]; за ред. О.В. Дзери. - К.: Юрінком Інтер, 2023

Посилання на вебресурси:

https://zakon.rada.gov.ua – Законодавство України

https://court.gov.ua – Судова влада України

https://dpss.gov.ua – Держпродспоживслужба

https://www.dsp.gov.ua – Державна служба з питань праці

https://www.consumer.gov.ua – Захист прав споживачів

https://mepr.gov.ua – Міністерство екології

Практична робота № 3. Тема: Аналіз адміністративних правопорушень

Мета:

- ✓ навчитися визначати та кваліфікувати адміністративні правопорушення,
- ✓ сформувати вміння аналізувати склад адміністративного проступку,
- ✓ розвинути навички роботи з Кодексом України про адміністративні правопорушення,
- ✓ виховувати правомірну поведінку та відповідальність.

Завдання 1. Вивчення структури КУпАП

Опрацюйте Кодекс України про адміністративні правопорушення та заповніть таблицю.

№	Розділ КУпАП	Назва розділу	Основні статті	Що регулює
1				
2				

3				
4				

Завдання 2. Визначення складу правопорушення

Проаналізуйте наведені ситуації та визначте елементи складу адміністративного правопорушення:

Ситуація 1. Громадянин К., 19 років, розпивав алкогольні напої у громадському місці - у міському парку.

Визначте:

Об'єкт правопорушення (що охороняється):

Об'єктивна сторона (в чому полягає діяння):

Суб'єкт (хто вчинив):

Суб'єктивна сторона (форма вини):

Стаття КУпАП:

Можливе стягнення:

Ситуація 2. Водій М. перевищив швидкість руху на 25 км/год у населеному пункті, що зафіксовано камерою відеоспостереження.

Визначте всі елементи складу адміністративного правопорушення.

Ситуація 3. Власник кафе Н. не надав працівникам санітарно-епідеміологічної служби доступ до приміщення для проведення планової перевірки.

Визначте всі елементи складу адміністративного правопорушення.

Завдання 3. Правопорушення у сфері харчових технологій

Знайдіть у КУпАП статті, що стосуються харчової галузі та громадського харчування. Заповніть таблицю

№	Стаття КУпАП	Назва правопорушення	Санкція (стягнення)	Орган, що розглядає справу
1	Ст. 42	Порушення санітарно-гігієнічних норм		
2	Ст. 155	Порушення правил торгівлі		
3	164-3	Реалізація продукції без		

		документів		
4	Ст. 173	Дрібне викрадення		
5				
6				

Завдання 4. Кейс-аналіз складних ситуацій

Кейс 1. Санітарні порушення в ресторані

Фабула: Під час перевірки закладу ресторанного господарства «Смачно» санітарно-епідеміологічною службою виявлено наступні порушення:

- у холодильнику зберігаються продукти з простроченим терміном придатності,
- три працівники кухні не мають медичних книжок,
- не дотримується температурний режим зберігання м'ясних продуктів,
- у приміщенні кухні виявлено комах (тарганів),
- відсутня маркування на готових стравах,
- виявлено використання миючих засобів, не дозволених для харчової промисловості

Завдання:

- ✓ кваліфікуйте кожне порушення (знайдіть відповідну статтю КУпАП)
- ✓ визначте можливі види стягнень
- ✓ хто може бути притягнутий до відповідальності (власник, директор, завідувач виробництва)?
- ✓ який орган розглядатиме справу?
- ✓ які строки давності притягнення до відповідальності?
- ✓ чи можуть ці порушення призвести до кримінальної відповідальності? За яких умов?
- ✓ розробіть план усунення порушень

Кейс 2. Порушення прав споживачів

Фабула: Громадянка С. придбала у супермаркеті йогурт відомого бренду. Вдома виявила, що термін придатності продукту минув 5 днів тому, що не відповідає інформації на ціновій етикетці магазину. При зверненні до

адміністрації магазину їй було відмовлено у поверненні грошей, посилаючись на те, що вона сама не перевірила дату виробництва.

Завдання:

- ✓ які правопорушення вчинено? Кваліфікуйте за КУпАП
- ✓ які права споживача порушено?
- ✓ складіть алгоритм дій громадянки С.
- ✓ куди вона може звернутися (перелік органів з їх повноваженнями)?
- ✓ які докази їй потрібно зібрати?
- ✓ яку відповідальність понесе магазин?
- ✓ чи може громадянка С. вимагати компенсацію моральної шкоди?
- ✓ складіть проєкт скарги до Держпродспоживслужби

Завдання 5. Порівняння адміністративних стягнень

Проаналізуйте статті 24-32 КУпАП та складіть порівняльну таблицю видів адміністративних стягнень:

№	Вид стягнення	У чому полягає	До кого застосовується	Приклади правопорушень	Особливості застосування
1	Попередження				
2	Штраф				
3	Конфіскація				
4	Позбавлення спец. права				
5	Адміністративний арешт				
6	Громадські роботи				

Завдання 6. Особливості відповідальності неповнолітніх

Ситуація:

Неповнолітній Д., 16 років, працює кухарем-помічником у кафе. Під час роботи він:

- палив у службовому приміщенні (порушення правил пожежної безпеки)
- вживав алкогольні напої на робочому місці

- допустив порушення санітарних норм при приготуванні страв

Завдання:

Чи може неповнолітній Д. бути притягнутий до адміністративної відповідальності?

Які особливості відповідальності неповнолітніх передбачені КУпАП?

Які органи розглядають справи про адміністративні правопорушення неповнолітніх?

Які заходи впливу можуть бути застосовані?

Чи несе відповідальність роботодавець за працевлаштування неповнолітнього з порушеннями?

Завдання 7. Провадження у справах про адміністративні правопорушення

Змоделюйте процес розгляду справи про адміністративне правопорушення:

Ситуація: Технолог харчового підприємства Л. помітила, що на виробництві систематично порушуються санітарні норми. Вона повідомила про це контролюючі органи.

Завдання: Складіть схему провадження у справі:

- ✓ порушення справи
- ✓ розгляд справи
- ✓ винесення постанови
- ✓ оскарження
- ✓ виконання

Визначте строки на кожному етапі

Які права має особа, щодо якої ведеться провадження?

Хто може бути присутній при розгляді справи?

Які докази можуть використовуватися?

Складіть проєкт протоколу про адміністративне правопорушення

Завдання 8. Обставини, що виключають або пом'якшують відповідальність

Проаналізуйте статті 17-20 КУпАП та визначте, як вони можуть бути застосовані у наведених ситуаціях:

Ситуація 1. Працівник підприємства громадського харчування запізнився на роботу через дорожньо-транспортну пригоду на дорозі, яка спричинила затори.

Ситуація 2. Завідувач виробництва не забезпечив належне зберігання продуктів через несподіване відключення електроенергії та поломку генератора.

Ситуація 3. Продавець продовольчого магазину вперше допустив помилку в оформленні документів через недостатнє навчання.

Для кожної ситуації визначте:

Чи є обставини, що виключають відповідальність?

Чи є обставини, що пом'якшують відповідальність?

Чи є обставини, що обтяжують відповідальність?

Яке рішення має бути прийняте?

Завдання 9. Практичне завдання - складання документів

Складіть наступні процесуальні документи (використайте зразки, надані викладачем):

- ✓ протокол про адміністративне правопорушення за ст. 42 КУпАП (порушення санітарних норм у закладі харчування)
- ✓ пояснення особи, щодо якої складено протокол
- ✓ скаргу на постанову у справі про адміністративне правопорушення

Завдання 10. Дослідницьке завдання

Знайдіть в інтернет-ресурсах (офіційні сайти судів, Держпродспоживслужби) 2-3 реальні справи про адміністративні правопорушення у сфері харчових технологій або громадського харчування.

Проаналізуйте:

Які порушення були виявлені

Яка стаття КУпАП застосована

Яке рішення прийнято

Які стягнення накладено

Чи була справа оскаржена

Результати оформіть у вигляді презентації (5-7 слайдів).

Список використаної літератури:

Кодекс України про адміністративні правопорушення

Закон України «Про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів»

Закон України «Про захист прав споживачів»

Загальне адміністративне право: підручник / І.С. Гриценко, Р.С. Мельник, А.А. Пухтецька [та ін.]; за заг. ред. І.С. Гриценка. - К.: Юрінком Інтер, 2024

Правознавство: підручник / Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.С. Ковальський [та ін.]; за ред. О.В. Дзери. - К.: Юрінком Інтер, 2023

Посилання на вебресурси:

https://zakon.rada.gov.ua – Законодавство України

https://dpss.gov.ua – Держпродспоживслужба

https://court.gov.ua – Судова влада України

https://www.consumer.gov.ua – Захист прав споживачів

https://minjust.gov.ua – Міністерство юстиції України

Практична робота № 4. Тема: Розв'язання кейсів з адміністративного права

Мета:

- ✓ закріпити вміння застосовувати норми адміністративного права у практичних ситуаціях,
- ✓ розвинути навички юридичного аналізу та аргументації,
- ✓ сформувати вміння приймати обґрунтовані рішення в адміністративно-правових ситуаціях,
- ✓ виховувати професійну правову культуру.

Завдання

БЛОК 1: КЕЙСИ З ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ

Кейс 1.1: «Порушення на харчовому виробництві»

Умова: Ви - державний інспектор Держпродспоживслужби. Під час планової перевірки кондитерської фабрики «Ласунка» виявлено:

- у цеху по виробництву тортів працює 5 осіб без медичних книжок

- температура у холодильній камері +12°C (норма +2...+6°C)
- на складі виявлено 50 кг борошна з простроченим терміном придатності
- система вентиляції не функціонує належним чином
- працівники не використовують спецодяг та головні убори
- виявлено відсутність журналів санітарного стану
- директор фабрики відмовився надати документи на сировину

Завдання:

Складіть акт перевірки з детальним описом виявлених порушень

Кваліфікуйте кожне порушення за відповідними статтями КУпАП

Визначте коло осіб, які мають бути притягнуті до відповідальності

Розрахуйте можливі розміри штрафів

Визначте, чи підлягає продукція конфіскації

Складіть припис про усунення порушень з конкретними строками

Визначте, чи можуть ці порушення бути підставою для зупинення діяльності підприємства

Оцініть ризики для здоров'я споживачів

Кейс 1.2: «Конфлікт з інспектором»

Умова: Власник кафе «У Марічки» Іваненко П.С. під час перевірки санітарної служби:

- відмовився надати доступ до складських приміщень
- образив інспектора нецензурною лексикою
- відмовився підписувати акт перевірки
- погрожував «вирішити питання через знайомих»
- не надав документи на продукти

При цьому під час перевірки виявлено: у холодильнику зберігаються продукти без маркування, порушено товарне сусідство, виявлено гризунів.

Завдання:

Кваліфікуйте дії власника кафе

Які правові наслідки має кожна з його дій?

Як має діяти інспектор у цій ситуації?

Складіть протокол про адміністративні правопорушення

Які додаткові стягнення можуть бути застосовані?

Чи може інспектор залучити поліцію? В яких випадках?

Що буде, якщо власник надалі перешкоджатиме перевірці?

БЛОК 2: КЕЙСИ З ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Кейс 2.1: «Порушення трудових прав працівника»

Умова: Кухар ресторану Петренко М.В. звернувся зі скаргою до Держпраці на порушення його трудових прав:

- Працює без оформленого трудового договору 8 місяців
- Робочий день становить 12-14 годин
- Зарплата виплачується нерегулярно, «в конверті»
- Не надаються вихідні дні та відпустки
- Роботодавець не забезпечує спецодягом та засобами захисту
- При нещасному випадку на виробництві (опік окропом) роботодавець відмовився оформлювати лікарняний

Завдання:

Визначте всі порушення трудового законодавства

Кваліфікуйте порушення за КУпАП та КЗпП

Складіть план перевірки підприємства інспектором праці

Які документи має витребувати інспектор?

Складіть акт перевірки

Визначте види відповідальності роботодавця

Обчисліть можливі розміри штрафів

Які права має працівник на відшкодування шкоди?

Складіть припис про усунення порушень

Розробіть позовну заяву до суду від імені працівника

Кейс 2.2: «Звільнення з порушенням процедури»

Умова: Технолог м'ясопереробного комбінату Сидоренко О.І. була звільнена з роботи за такими обставинами:

- за наказом директора «за прогул»

- фактично вона була відсутня на робочому місці 1 день через госпіталізацію дитини
- довідку з лікарні надала через 3 дні після виходу на роботу
- наказ про звільнення виданий без попереднього службового розслідування
- працівницю не ознайомили з наказом під підпис
- трудову книжку не видали

Завдання:

Які норми трудового законодавства порушено?

Чи є підстави для звільнення за прогул у даному випадку?

Які процедурні порушення допущено при звільненні?

Складіть скаргу працівниці до Держпраці

Які права має працівниця?

Складіть позовну заяву про поновлення на роботі

На яку компенсацію може розраховувати працівниця?

Яку відповідальність понесе роботодавець?

БЛОК 3: КЕЙСИ З ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Кейс 3.1: «Харчове отруєння в ресторані»

Умова:

Сім'я з 4 осіб (2 дорослих та 2 дітей 8 та 12 років) відвідала ресторан «Княжий двір». Через 4 години після вживання страв усі члени сім'ї відчули симптоми харчового отруєння. Швидка допомога госпіталізувала дітей та одного дорослого. Санітарна служба виявила у ресторані:

- порушення технології приготування салатів
- використання продуктів сумнівної якості
- порушення температурного режиму зберігання
- відсутність маркування на готових стравах

Завдання:

Які правопорушення вчинено закладом?

Кваліфікуйте порушення за КУпАП

Чи можуть ці порушення призвести до кримінальної відповідальності?

Складіть акт санітарної перевірки

Які права мають постраждалі?

Складіть претензію від імені сім'ї до ресторану

Обчисліть можливу суму відшкодування:

- вартість лікування
- моральна шкода
- упущена вигода (батьки не вийшли на роботу)

Складіть позовну заяву до суду

Які заходи має вжити ресторан для недопущення подібних випадків?

Кейс 3.2: «Неякісний продукт у супермаркеті»

Умова: Громадянка Коваленко купила у супермаркеті «Велика Кишеня»:

- ковбасу, на якій через день з'явилася пліснява (термін придатності ще не минув)
- сир з неприємним запахом
- молоко, яке згорнулося при кип'ятінні

Чеки збережено. При зверненні до адміністрації магазину:

- відмовилися повертати гроші, запропонувавши обмін
- заявили, що псування - результат неправильного зберігання покупцем
- відмовилися викликати адміністратора
- не надали книгу скарг та пропозицій

Завдання:

Які права споживача порушено?

Кваліфікуйте порушення магазину за КУпАП та Законом про захист прав споживачів

Складіть алгоритм дій громадянки Коваленко

Складіть претензію до магазину

Складіть скаргу до Держпродспоживслужби

На яку компенсацію має право споживач?

Які дії має вжити магазин для задоволення вимог?

Яка відповідальність магазину за відмову повернути кошти?

Складіть позовну заяву до суду (якщо претензія не задоволена)

БЛОК 4: КЕЙСИ З ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Кейс 4.1: «Забруднення довкілля харчовим підприємством»

Умова: Молокозавод «Рідне село» скидає неочищені стічні води у річку. Результати:

- загинула риба на ділянці 2 км
- мешканці села скаржаться на неприємний запах
- якість води не відповідає санітарним нормам
- Пошкоджено 5 га прибережної рослинності

Екологічна інспекція зафіксувала:

- очисні споруди не функціонують 3 місяці
- директор знав про проблему, але не вживав заходів
- підприємство економило на ремонті очисних споруд

Завдання:

Кваліфікуйте екологічне правопорушення

Визначте види відповідальності (адміністративна, цивільно-правова, кримінальна)

Складіть акт екологічної перевірки

Обчисліть розмір збитків довкіллю (використайте методику розрахунку)

Складіть припис про усунення порушень

Визначте, чи підлягає діяльність підприємства зупиненню

Які заходи має вжити підприємство?

Складіть позовну заяву про відшкодування екологічних збитків

Хто може бути притягнутий до кримінальної відповідальності?

БЛОК 5: КОМПЛЕКСНІ КЕЙСИ

Кейс 5.1: «Підпільний цех»

Умова: Правоохоронні органи виявили підпільний цех з виробництва ковбасних виробів. При перевірці встановлено:

- відсутність будь-яких дозвільних документів
- виробництво велося в антисанітарних умовах

- використовувалася неякісна сировина невідомого походження
- продукція реалізовувалася через роздрібну мережу під виглядом продукції відомого бренду (фальсифікація)
- працювало 15 осіб без оформлення
- власник не сплачував податки

Завдання:

Визначте всі види правопорушень

Кваліфікуйте їх (адміністративні, кримінальні)

Які органи мають бути залучені до розслідування?

Складіть план перевірки та вилучення продукції

Які докази мають бути зібрані?

Визначте коло осіб, які підлягають притягненню до відповідальності

Обчисліть можливі штрафи та компенсації

Яка доля вилученої продукції та обладнання?

Які наслідки для роздрібних торговців, що реалізовували цю продукцію?

Кейс 5.2: «Ситуація на робочому місці»

Умова: Ви - завідувач виробництва ресторану. З'ясувалися такі обставини:

- ✓ кухар Петров прийшов на роботу в нетверезому стані
- ✓ офіціантка Іванова спізнилася на роботу на 2 години
- ✓ помічник кухаря Сидоров відмовляється одягати спецодяг
- ✓ під час інвентаризації виявлена нестача продуктів на суму 5000 грн
- ✓ прибиральниця Коваль використовує миючі засоби, не дозволені до застосування відповідно до вимог МОЗ України

Завдання:

Кваліфікуйте кожну ситуацію

Які види відповідальності можуть бути застосовані?

Складіть службові записки про кожен випадок

Розробіть проєкти наказів про притягнення до дисциплінарної відповідальності

Які процедурні дії необхідно виконати перед накладенням стягнення?

Чи можуть ці ситуації призвести до адміністративної/кримінальної відповідальності?

Які превентивні заходи ви запропонуєте?

Підсумкове завдання:

Оберіть одну з тем та підготуйте презентацію (7-10 слайдів):

«Найпоширеніші адміністративні правопорушення на підприємствах харчової промисловості»

«Права та обов'язки інспекторів Держпродспоживслужби»

«Як захистити свої права як працівника харчового підприємства»

«Відповідальність за екологічні правопорушення у харчовій галузі»

«Захист прав споживачів харчових продуктів: практичний аспект»

Список використаної літератури:

Кодекс України про адміністративні правопорушення

Кодекс законів про працю України

Цивільний кодекс України

Кримінальний кодекс України

Закон України «Про захист прав споживачів»

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»

Закон України «Про охорону праці»

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»

Загальне адміністративне право: підручник / І.С. Гриценко, Р.С. Мельник, А.А. Пухтецька [та ін.]; за заг. ред. І.С. Гриценка. - К.: Юрінком Інтер, 2024

Посилання на вебресурси:

https://zakon.rada.gov.ua – Законодавство України

https://dpss.gov.ua – Держпродспоживслужба

https://www.dsp.gov.ua – Державна служба з питань праці

https://court.gov.ua – Судова влада України

https://www.consumer.gov.ua – Захист прав споживачів

https://mepr.gov.ua – Міністерство екології

Практична робота № 5. Тема: Цивільні правовідносини та договірна практика

Мета:

- ✓ сформувати практичні навички укладання цивільно-правових договорів
- ✓ розвинути вміння аналізувати договори та виявляти порушення
- ✓ навчитися складати претензії та позовні заяви
- ✓ виховувати відповідальне ставлення до договірних зобов'язань

Завдання

БЛОК 1: АНАЛІЗ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Завдання 1. Визначення виду правовідносин

Проаналізуйте наведені ситуації та визначте вид цивільних правовідносин:

Ситуація 1: Ресторан «Смачно» уклав договір з ТОВ «Агропродукт» на щомісячну поставку овочів на суму 50 000 грн.

- Вид договору: _____
- Сторони: _____
- Предмет: _____
- Стаття ЦК України: _____
- Істотні умови договору: _____

Ситуація 2: Кондитерська фабрика «Ласунка» взяла в оренду приміщення складу площею 200 кв.м на 3 роки за 15 000 грн/міс.

Ситуація 3: Громадянин К. замовив у приватного майстра виготовлення меблів для кафе (столи, стільці) за 120 000 грн.

Ситуація 4: Підприємство «Молокозавод» продало партію молочної продукції магазину «Продукти» на суму 85 000 грн.

Ситуація 5: Власник ресторану застрахував приміщення від пожежі в страховій компанії на суму 2 млн грн.

Для кожної ситуації визначте та заповніть таблицю:

Ситуація	Вид договору	Сторони договору	Права та обов'язки сторін	Відповідальність за порушення
1				

2				
3				
4				
5				

БЛОК 2: СКЛАДАННЯ ДОГОВОРІВ

Завдання 2. Договір купівлі-продажу

Складіть договір купівлі-продажу партії борошна між:

- **Продавець:** ТОВ «Млин» (код ЄДРПОУ 12345678, адреса: м. Львів, вул. Шевченка, 10)
- **Покупець:** Кондитерська фабрика «Смак» (код ЄДРПОУ 87654321, адреса: м. Львів, вул. Франка, 25)

Предмет договору:

- Борошно пшеничне вищого сорту
- Кількість: 5000 кг
- Ціна: 12 грн/кг
- Загальна вартість: 60 000 грн
- Термін поставки: протягом 10 днів з моменту підписання
- Місце передачі: склад покупця

Структура договору:

1. Преамбула (дата, місце, сторони)
2. Предмет договору
3. Ціна та порядок розрахунків
4. Термін та порядок поставки
5. Якість товару
6. Права та обов'язки продавця
7. Права та обов'язки покупця
8. Відповідальність сторін (неустойка, штрафи)
9. Форс-мажор
10. Порядок вирішення спорів
11. Термін дії договору
12. Реквізити та підписи сторін

Завдання 3. Договір оренди приміщення

Складіть договір оренди приміщення для кафе:

Орендодавець: Громадянин Іванов Петро Степанович

- Паспорт: серія АА №123456, виданий 15.05.2010
- Адреса: м. Львів, вул. Личаківська, 30, кв. 5
- ІПН: 1234567890

Орендар: ФОП Коваль Марія Іванівна

- Свідоцтво: серія АА №987654
- Адреса: м. Львів, вул. Городоцька, 100
- ІПН: 0987654321

Умови:

- Приміщення: перший поверх, площа 80 кв.м, м. Львів, вул. Личаківська, 30
- Призначення: заклад ресторанного господарства (кафе)
- Термін оренди: 5 років (з 01.04.2025 до 31.03.2030)
- Орендна плата: 25 000 грн/міс (ПДВ не включено)
- Комунальні послуги: за рахунок орендаря
- Забезпечувальний платіж: 50 000 грн

Включіть обов'язково:

- Порядок передачі приміщення (акт приймання-передачі)
- Права на поліпшення приміщення
- Відповідальність за пошкодження
- Порядок пролонгації договору
- Умови дострокового розірвання

Завдання 4. Договір підряду на виконання робіт

Складіть договір підряду між:

- **Замовник:** Ресторан «Княжий двір» (ФОП Сидоренко А.П.)
- **Підрядник:** ТОВ «Ремонт-Сервіс»

Предмет:

- Капітальний ремонт кухні ресторану
- Адреса об'єкта: м. Львів, площа Ринок, 5
- Перелік робіт:

1. Заміна водопровідних труб
2. Монтаж системи вентиляції
3. Облицювання стін керамічною плиткою (40 кв.м)
4. Ремонт підлоги (наливна підлога, 50 кв.м)
5. Електромонтажні роботи

- Вартість робіт: 350 000 грн
- Вартість матеріалів: 150 000 грн
- **Загальна вартість: 500 000 грн**
- Термін виконання: 45 календарних днів

Порядок оплати:

- Аванс 30% - після підписання договору
- 40% - після завершення 50% робіт
- 30% - після здачі об'єкта

Включіть:

- Гарантійні зобов'язання (12 місяців)
- Неустойка за прострочення (0,5% за кожен день)
- Порядок здачі-приймання робіт
- Відповідальність за приховані дефекти

БЛОК 3: ПОРУШЕННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Завдання 5. Аналіз порушення договору поставки

Умова: Між ТОВ «М'ясопродукти» (постачальник) та рестораном «Смачно» (покупець) укладено договір поставки м'яса на суму 100 000 грн. Термін поставки - 10.03.2025.

Фактично:

- Товар поставлено 25.03.2025 (прострочення 15 днів)
- Поставлено 80% від замовленої кількості
- Якість м'яса не відповідає умовам договору (відсутні ветеринарні свідоцтва, неналежна упаковка)
- Ресторан зазнав збитків: не міг виконати замовлення клієнтів, втрата прибутку 25 000 грн

Договором передбачено:

- Неустойка за прострочення: 0,5% від вартості товару за кожен день
- Штраф за недопоставку: 10% від вартості недопоставленого товару
- Право покупця відмовитися від товару неналежної якості

Завдання:

1. Які порушення допустив постачальник? Перелічіть та кваліфікуйте
2. Обчисліть:
    - Неустойку за прострочення: _____
    - Штраф за недопоставку: _____
    - Вартість недопоставленого товару: _____
    - Збитки ресторану: _____
    - **ВСЬОГО до стягнення: _____**
3. Які права має ресторан згідно ЦК України? (ст. 692, 695, 700)
4. Складіть претензію від ресторану до постачальника з вимогами:
    - Поставити недопоставлений товар
    - Замінити неякісний товар
    - Сплатити неустойку
    - Відшкодувати збитки
5. Яка процедура пред'явлення претензії? Строки?
6. Якщо претензія не буде задоволена, складіть позовну заяву до господарського суду

Завдання 6. Порушення договору оренди

Умова: Кафе «У Марічки» орендує приміщення у громадянина Петрова за 20 000 грн/міс. Договір оренди укладено на 3 роки (з 01.01.2024 до 31.12.2026).

Ситуація:

- Орендар не сплачує орендну плату 4 місяці (січень-квітень 2025)
- Заборгованість: 80 000 грн
- Орендар зробив перепланування без згоди орендодавця
- Орендар здає частину приміщення (40%) в суборенду без дозволу
- Орендодавець вимагає розірвання договору та виселення

Договором передбачено:

- Орендна плата - до 10 числа кожного місяця

- Пеня за прострочення - 0,3% за кожен день
- Перепланування тільки за письмовою згодою орендодавця
- Суборенда заборонена
- При порушенні умов - право дострокового розірвання

Завдання:

1. Які порушення допустив орендар? Кваліфікуйте за ЦК України
2. Обчисліть:
    - Заборгованість з орендної плати: _____
    - Пеня (припустимо, середнє прострочення 45 днів): _____
    - **ВСЬОГО: _____**
3. Чи має право орендодавець розірвати договір? Підстави (ст. 782 ЦК)
4. Яка процедура розірвання договору оренди?
5. Складіть від імені орендодавця:
    - Претензію про сплату заборгованості та усунення порушень (строк - 10 днів)
    - Повідомлення про розірвання договору (якщо претензія не виконана)
6. Складіть позовну заяву до суду про:
    - Розірвання договору оренди
    - Виселення орендаря
    - Стягнення заборгованості та пені
    - Відшкодування витрат на відновлення приміщення
7. Які права має орендар? Чи може він заперечувати проти розірвання?

БЛОК 4: ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Завдання 7. Повернення неякісного товару

Умова: Громадянка Коваленко 05.03.2025 купила в магазині «Техніка для дому» кухонний комбайн «Bosch» за 8 500 грн для використання на кухні свого кафе.

Проблема: 12.03.2025 комбайн вийшов з ладу (не вмикається). Гарантійний строк - 2 роки.

15.03.2025 Коваленко звернулася до магазину з вимогою:

- Розірвати договір
- Повернути гроші
- Відшкодувати витрати на доставку (500 грн)

Магазин:

- Відмовив у поверненні грошей
- Запропонував ремонт (строк - 30 днів)
- Стверджує, що поломка сталася через неправильну експлуатацію

Завдання:

1. Які права має споживач згідно Закону України «Про захист прав споживачів»? (ст. 8)
2. Чи правомірна відмова магазину?
3. Яка процедура повернення товару неналежної якості?
4. Хто має доводити причину поломки - споживач чи продавець? (ст. 8, ч. 9)
5. Обчисліть вимоги споживача:
    - Вартість товару: _____
    - Витрати на доставку: _____
    - Неустойка (3% від ціни товару за кожен день прострочення): _____
    - Моральна шкода: _____
    - **ВСЬОГО: _____**
6. Складіть претензію до магазину (строк розгляду - 10 днів згідно ст. 22 Закону)
7. Складіть позовну заяву до суду (якщо претензія не задоволена)
8. Які додаткові вимоги може заявити споживач? (ст. 10 Закону - штрафні санкції)

Завдання 8. Недоліки в наданні послуг

Умова: Громадянин Сидоренко замовив святковий торт у кондитерській «Солодкий рай» на весілля (80 осіб) за 4 500 грн. Дата видачі - 20.03.2025, о 10:00. Внесено передоплату 2 000 грн.

Фактично:

- Торт видали 20.03.2025 о 15:00 (прострочення 5 годин)

- Торт не відповідає замовленню (інший дизайн, не та кількість ярусів)
- Весілля зірвано, гості залишились без торта
- Фотограф (оплачено 3 000 грн) не зміг зробити запланований фотосет з тортом

Завдання:

1. Які права споживача послуг порушено?
2. Кваліфікуйте порушення за Законом «Про захист прав споживачів» та ЦК України
3. Обчисліть збитки замовника:
    - Вартість торта: _____
    - Витрати на фотографа (частково): _____
    - Моральна шкода (зіпсоване свято): _____
    - **ВСЬОГО: _____**
4. Які вимоги може заявити Сидоренко? (ст. 903 ЦК України)
5. Складіть претензію до кондитерської
6. Складіть позовну заяву про відшкодування збитків та моральної шкоди
7. Які докази має зібрати позивач?

БЛОК 5: СПАДКУВАННЯ

Завдання 9. Спадкування за заповітом

Умова: Громадянин Петренко М.І. помер 01.02.2025. Залишив заповіт, складений 10.01.2024, посвідчений нотаріусом, у якому заповів:

- Квартиру (вартість 2 млн грн) - синові Олегу
- Автомобіль (вартість 400 000 грн) - донці Марії
- Заощадження (500 000 грн) - другові Іванову

Родина:

- Дружина Ганна (65 років, пенсіонерка, у шлюбі 40 років)
- Син Олег (40 років, працездатний)
- Донька Марія (35 років, працездатна)
- Мати Олена (85 років, пенсіонерка, інвалід II групи)

Завдання:

1. Чи діє заповіт? Які вимоги до форми заповіту? (ст. 1247 ЦК)

2. Хто має право на обов'язкову частку у спадщині? (ст. 1241 ЦК)
3. Обчисліть обов'язкову частку:
    - Загальна вартість спадщини: _____
    - Частка, яка припадала б за законом кожному спадкоємцю: _____
    - Розмір обов'язкової частки (2/3 від законної): _____
4. Хто і скільки отримає:
    - Дружина Ганна: _____
    - Мати Олена: _____
    - Син Олег: _____
    - Донька Марія: _____
    - Друг Іванов: _____
5. Яка процедура прийняття спадщини? Строки? (ст. 1268-1270 ЦК)
6. Складіть заяву про прийняття спадщини від імені одного зі спадкоємців
7. Які документи потрібні для отримання свідоцтва про право на спадщину?

Завдання 10. Спадкування за законом

Умова: Громадянка Іванова К.П. померла 15.03.2025. Заповіту не залишила.

Родина:

- Чоловік Іван (55 років) - розлучені 5 років тому
- Син Андрій (30 років) - проживає у США, громадянин США
- Донька Ольга (25 років) - визнана судом недостойним спадкоємцем (не доглядала хвору матір)
- Мати Марія (78 років) - померла 10.03.2025 (на 5 днів раніше)
- Брат Сергій (50 років)
- Онук Максим (10 років) - син Ольги

Майно:

- Квартира - 1,5 млн грн
- Дача - 800 000 грн
- Автомобіль - 300 000 грн
- Заощадження - 200 000 грн **Всього: 2 800 000 грн**

Завдання:

1. Визначте чергу спадкоємців (ст. 1261-1265 ЦК України)
2. Хто успадкує майно?
    - Чоловік Іван: ТАК/НІ (обґрунтуйте)
    - Син Андрій: ТАК/НІ
    - Донька Ольга: ТАК/НІ
    - Мати Марія: ТАК/НІ
    - Брат Сергій: ТАК/НІ
    - Онук Максим: ТАК/НІ (спадкування за правом представлення?)
3. Розрахуйте частки спадкоємців
4. Чи може онук Максим успадкувати за правом представлення, якщо його мати (Ольга) визнана недостойним спадкоємцем? (ст. 1224, 1266 ЦК)
5. Чи має значення, що син Андрій - громадянин США? Чи може він успадкувати?
6. Яка процедура отримання спадщини для Андрія, якщо він за кордоном?
7. Складіть схему розподілу спадщини

Підсумкове завдання:

Складіть порівняльну таблицю основних цивільно-правових договорів

№	Вид договору	Предмет	Сторони	Форма	Істотні умови	Відповідальність за порушення	Стаття ЦК
1	Купівля-продаж						
2	Поставка						
3	Оренда						
4	Підряд						
5	Позика						
6	Дарування						

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України
2. Закон України «Про захист прав споживачів»
3. Закон України «Про оренду державного та комунального майна»

4. Цивільне право України: навчальний посібник: у 2 ч. / за заг. ред. В.А. Кройтора, О.Є. Кухарєва, М.О. Ткалича. - Запоріжжя: Гельветика, 2022
5. Українське цивільне право. Академічний курс: підручник / З.В. Ромовська. - К.: Правова єдність, 2022
6. Правознавство: підручник / Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.С. Ковальський [та ін.]; за ред. О.В. Дзери. - К.: Юрінком Інтер, 2023

Посилання на вебресурси:

1. https://zakon.rada.gov.ua – Цивільний кодекс України
2. https://court.gov.ua – Судова влада України (судова практика)
3. https://minjust.gov.ua – Міністерство юстиції України
4. https://npu.gov.ua – Нотаріальна палата України
5. https://www.consumer.gov.ua – Захист прав споживачів

Практична робота № 6. Тема: Сімейні правовідносини та права дітей

Мета:

- сформувати практичні навички застосування норм сімейного права
- розвинути вміння аналізувати сімейно-правові ситуації
- навчитися складати документи сімейно-правового характеру
- виховувати повагу до сімейних цінностей та прав дитини

Завдання

БЛОК 1: УКЛАДЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ШЛЮБУ

Завдання 1. Аналіз умов укладення шлюбу

Проаналізуйте наведені ситуації та визначте, чи можливе укладення шлюбу:

Ситуація 1: Олена (17 років, вагітна) та Андрій (19 років) бажають укласти шлюб.

Завдання:

- Чи можуть вони одружитися? (ст. 22, 23 СК України)
- Які умови необхідні?
- Яка процедура?
- Які документи потрібні?
- Складіть заяву про надання права на шлюб

Ситуація 2: Іван (25 років) та Марія (23 роки) подали заяву про реєстрацію шлюбу. З'ясувалося, що Іван вже перебуває у шлюбі з іншою жінкою (розлучення не оформлене).

Завдання:

- Чи можна зареєструвати шлюб?
- Яка підстава відмови? (ст. 24 СК)
- Що має зробити Іван?
- Які наслідки, якщо шлюб все ж зареєструють?

Ситуація 3: Сергій (30 років) та Ольга (28 років) - двоюрідні брат і сестра. Бажають одружитися.

Завдання:

- Чи можливий такий шлюб? (ст. 26 СК)
- Обґрунтуйте з посиланням на закон

Завдання 2. Шлюбний договір

Складіть проєкт шлюбного договору між:

- Микола Петренко (32 роки, підприємець, ФОП, володіє рестораном «Смачно», вартість бізнесу 5 млн грн)
- Ганна Іванова (28 років, технолог харчового виробництва, зарплата 25 000 грн/міс)

Умови, які бажають врегулювати:

1. Режим власності подружжя:
    - Ресторан залишається особистою власністю Миколи
    - Квартира, яку планують купити - спільна власність
    - Автомобілі - кожен володіє своїм
2. Обов'язки подружжя:
    - Спільний бюджет на побутові витрати
    - Роздільні особисті витрати
3. Утримання після розірвання шлюбу:
    - При розлученні - поділ спільного майна 50/50
    - Аліменти на дружину (у разі народження дитини) до 3 років

Структура шлюбного договору:

1. Дата, місце укладення
2. Сторони (повні дані)
3. Предмет договору
4. Правовий режим майна подружжя:
    - Майно, що є особистою власністю кожного з подружжя
    - Майно, що є спільною сумісною власністю
    - Майно, що є спільною частковою власністю (якщо є)
5. Права та обов'язки подружжя щодо:
    - Взаємного утримання
    - Участі у доходах один одного
    - Порядку несення сімейних витрат
6. Способи участі у доходах один одного
7. Порядок поділу майна у разі розірвання шлюбу
8. Строк дії договору
9. Порядок внесення змін та розірвання договору
10. Відповідальність сторін
11. Інші умови
12. Підписи сторін

Вкажіть:

- Коли шлюбний договір набирає чинності? (ст. 94 СК)
- Чи потрібне нотаріальне посвідчення? (ст. 94 СК)
- Які умови НЕ можна включати до шлюбного договору? (ст. 93 СК)

Завдання 3. Розірвання шлюбу

Ситуація: Подружжя: Іван (35 років) та Тетяна (33 роки) перебувають у шлюбі 10 років. Мають двох дітей: Марію (8 років) та Андрія (5 років).

Тетяна хоче розлучитися. Іван проти розлучення.

Спільне майно:

- Квартира (вартість 2 млн грн, куплена в шлюбі)
- Автомобіль (вартість 500 000 грн)
- Заощадження (300 000 грн)

Завдання:

1. Чи можливе розірвання шлюбу, якщо один з подружжя проти? (ст. 112 СК)
2. Який орган розглядає справу?
3. Яка процедура розірвання шлюбу через суд? (ст. 109-113 СК)
4. Які питання має вирішити суд:
    - Розірвання шлюбу
    - З ким житимуть діти
    - Аліменти на дітей
    - Поділ майна
5. Складіть позовну заяву про розірвання шлюбу від імені Тетяни

Обчисліть поділ майна (за загальним правилом - 50/50):

- Іван отримає: _____
- Тетяна отримає: _____

7. Чи можна змінити пропорцію поділу? За яких умов? (ст. 70 СК)
8. Визначте розмір аліментів на дітей (ст. 181 СК)

БЛОК 2: ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ

Завдання 4. Аналіз батьківських прав

Ситуація: Після розлучення 10-річна донька Олена залишилася жити з матір'ю Мариною. Батько Сергій:

- Не бачиться з донькою 6 місяців
- Не платить аліменти (заборгованість 30 000 грн)
- Не цікавиться навчанням та здоров'ям дитини
- Відмовляється давати згоду на виїзд дитини за кордон з матір'ю

Олена хоче змінити прізвище на материне, але батько проти.

Завдання:

1. Які права батька порушено батьком? (ст. 150-157 СК)
2. Які обов'язки не виконує батько? (ст. 150, 180 СК)
3. Обчисліть заборгованість по аліментах:
    - Розмір аліментів (припустимо, зарплата батька 20 000 грн): ___
    - Заборгованість: ___
    - Пеня (0,5% за кожен день прострочення): ___
4. Які права має матір?

    - Подати до суду про стягнення аліментів
    - Обмежити батька у правах?
    - Позбавити батьківських прав?
5. Чи може дитина змінити прізвище? Яка процедура? (ст. 148 СК)
6. Чи потрібна згода батька на виїзд дитини за кордон? Як вирішити питання?
7. Складіть:
    - Позовну заяву про стягнення заборгованості по аліментах
    - Позовну заяву про позбавлення батьківських прав
    - Заяву про зміну прізвища дитини

Завдання 5. Позбавлення батьківських прав

Ситуація: Батько Володимир систематично:

- Зловживає алкоголем
- Жорстоко поводиться з дітьми (побиття, психологічне насильство)
- Не виділяє кошти на утримання дітей
- Не цікавиться їх вихованням та освітою
- Був засуджений за злочин проти статевої недоторканості неповнолітньої дитини (відбув покарання)

Мати Олена звернулася до суду з позовом про позбавлення Володимира батьківських прав щодо двох дітей: Максима (12 років) та Анни (8 років).

Завдання:

1. Проаналізуйте підстави позбавлення батьківських прав (ст. 164 СК). Які з них є у даній ситуації?
2. Хто може звертатися до суду з таким позовом? (ст. 165 СК)
3. Яку роль відіграє служба у справах дітей?
4. Чи потрібна думка дітей? З якого віку? (ст. 171 СК)
5. Які наслідки позбавлення батьківських прав? (ст. 166 СК):
    - Для батька
    - Для дитини (чи зберігаються майнові права?)
6. Чи звільняється батько від обов'язку утримувати дитину?
7. Складіть позовну заяву про позбавлення батьківських прав

8. Які докази має надати позивачка?
9. Чи можна поновити у батьківських правах? Умови? (ст. 169 СК)

БЛОК 3: ПРАВА ДИТИНИ

Завдання 6. Захист прав дитини

Ситуація 1: Право дитини на висловлювання думки

Батьки 14-річного Андрія розлучаються. Суд має вирішити, з ким житиме дитина. Батько хоче, щоб син жив з ним, мати - щоб з нею. Андрій хоче жити з бабусею.

Завдання:

- Чи враховується думка дитини? (ст. 171 СК)
- З якого віку думка дитини є обов'язковою для врахування? (ст. 160 СК)
- Як суд визначає, з ким житиме дитина? Критерії
- Чи може дитина жити з бабусею?
- Які права має батько, з яким дитина не проживає? (ст. 157 СК)

Ситуація 2: Майнові права дитини

Баба залишила 12-річному онукові Максиму у спадок квартиру вартістю 1,5 млн грн. Батьки хочуть продати квартиру і купити меншу, а різницю використати на сімейні потреби.

Завдання:

- Чи є квартира власністю дитини? (ст. 178 СК)
- Чи можуть батьки розпоряджатися майном дитини? (ст. 177 СК)
- Яка процедура продажу нерухомості дитини?
- Хто має дати дозвіл? (орган опіки та піклування)
- Які умови продажу?
- Складіть заяву батьків до органу опіки про дозвіл на продаж

Ситуація 3: Аліменти на дитину

Після розлучення 8-річна Марія залишилася з матір'ю. Батько працює офіціально, зарплата 25 000 грн/міс.

Завдання:

- Обчисліть розмір аліментів на одну дитину (ст. 181 СК): ___

- Батько хоче платити менше, посилаючись на те, що має кредити. Чи можна зменшити розмір?
- За яких умов можна збільшити розмір аліментів? (ст. 182 СК)
- До якого віку сплачуються аліменти? (ст. 180, 199 СК)
- Чи можуть аліменти сплачуватися після 18 років? Умови?
- Складіть позовну заяву про стягнення аліментів

Завдання 7. Комплексний кейс

Ситуація: Родина:

- Батько Олег (40 років) - підприємець, ресторатор, дохід 100 000 грн/міс
- Мати Наталія (38 років) - технолог, зарплата 30 000 грн/міс
- Син Віктор (16 років) - учень 10 класу
- Донька Софія (10 років)
- Донька Діана (3 роки)

Проблема: Батьки вирішили розлучитися. Виникли суперечки:

1. Місце проживання дітей:
    - Батько хоче, щоб всі троє дітей жили з ним
    - Мати хоче, щоб Віктор жив з батьком, а дівчатка - з нею
    - Віктор (16 років) хоче жити окремо у бабусі
2. Аліменти:
    - Батько згоден платити аліменти, але вважає, що матір завищує потреби дітей
    - Мати вимагає аліменти на всіх трьох дітей
3. Майно:
    - Спільна квартира (3 млн грн)
    - Ресторан батька (10 млн грн, відкритий до шлюбу, але розширений в шлюбі)
    - 2 автомобілі (по 500 000 грн кожен)
    - Заощадження (1 млн грн)
4. Додаткові обставини:
    - Батько часто у відрядженнях
    - Мати має хронічне захворювання

- Віктор погано вчиться, батько звинувачує матір у поганому вихованні

Завдання:

1. Визначте, з ким має жити кожна дитина. Обґрунтуйте (ст. 160-161 СК)
2. Чи враховується думка 16-річного Віктора? Чи може він жити з бабусею?
3. Обчисліть аліменти:
   - Якщо всі діти з матір'ю: ___
   - Якщо Віктор з батьком, дівчатка з матір'ю: ___
4. Розділіть майно подружжя:
   - Чи є ресторан спільним майном? (ст. 57-60 СК)
   - Як ділиться квартира, авто, заощадження?
   - Чи можна відступити від рівності часток? (ст. 70 СК)
5. Визначте права батька щодо дітей, які житимуть з матір'ю (ст. 157 СК)
6. Чи може мати обмежити спілкування батька з дітьми? За яких умов?
7. Складіть позовну заяву про:
   - Розірвання шлюбу
   - Визначення місця проживання дітей
   - Стягнення аліментів
   - Поділ майна

БЛОК 4: УСИНОВЛЕННЯ

Завдання 8. Процедура усиновлення

Ситуація: Подружжя Петренко (Іван - 45 років, Марія - 42 роки) перебувають у шлюбі 15 років, дітей не мають. Бажають усиновити дитину з дитячого будинку - 5-річного хлопчика Олега.

Умови:

- Подружжя має стабільний дохід (сумарно 80 000 грн/міс)
- Власне житло (3-кімнатна квартира, 80 кв.м)
- Позитивні характеристики з роботи
- Не судимі, не позбавлялися батьківських прав

Завдання:

1. Які умови усиновлення? (ст. 211 СК) Чи відповідає подружжя?

2. Хто може бути усиновлювачем? Обмеження (ст. 212 СК)
3. Яка різниця у віці має бути між усиновлювачем та дитиною? (ст. 214 СК)
4. Яка процедура усиновлення? Складіть покроковий алгоритм (мінімум 12 кроків)
5. Які документи потрібні? Складіть перелік (мінімум 15 документів)
6. Який орган приймає рішення про усиновлення? (суд)
7. Чи потрібна згода дитини? З якого віку? (ст. 218 СК)
8. Які правові наслідки усиновлення? (ст. 232 СК)
9. Чи можна скасувати усиновлення? Підстави (ст. 238 СК)
10. Складіть:
    - Заяву про бажання усиновити дитину (до служби у справах дітей)
    - Позовну заяву до суду про усиновлення

Підсумкове завдання:

Складіть порівняльну таблицю

№	Питання	Шлюб	Розлучення	Позбавлення батьківських прав
1	Підстави			
2	Умови			
3	Процедура			
4	Орган, що приймає рішення			
5	Правові наслідки			
6	Стаття СК України			

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України
2. Цивільний кодекс України (глава 8 - права малолітніх та неповнолітніх)
3. Конвенція ООН про права дитини
4. Закон України «Про охорону дитинства»
5. Закон України «Про протидію домашньому насильству»
6. Правознавство: підручник / Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.С. Ковальський [та ін.]; за ред. О.В. Дзери. - К.: Юрінком Інтер, 2023

Посилання на вебресурси:

1. https://zakon.rada.gov.ua – Сімейний кодекс України
2. https://www.unicef.org/ukraine – ЮНІСЕФ в Україні
3. https://www.ombudsman.gov.ua – Уповноважений з прав дитини
4. https://www.msp.gov.ua – Міністерство соціальної політики
5. https://adoption.gov.ua – Національний портал усиновлення

Практична робота № 7. Тема: Трудові правовідносини та охорона праці. Особливості трудового законодавства в умовах воєнного стану

Мета:

- Сформувати практичні навички роботи з трудовим законодавством
- Розвинути вміння складати трудові договори та інші документи
- Навчитися застосовувати норми про охорону праці
- З'ясувати особливості трудових відносин в умовах воєнного стану

Завдання

БЛОК 1: УКЛАДЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

Завдання 1. Складання трудового договору

Складіть трудовий договір для шеф-кухаря ресторану «Княжий двір»

Дані:

- Роботодавець: ФОП Іваненко Петро Степанович, ІПН 1234567890, адреса: м. Львів, вул. Шевченка, 15
- Працівник: Коваль Микола Іванович, паспорт СА №123456, виданий 10.05.2015, прописаний: м. Львів, вул. Личаківська, 50, кв. 12, ІПН 0987654321
- Посада: Шеф-кухар
- Дата початку роботи: 01.04.2025
- Вид договору: безстроковий
- Місце роботи: Ресторан «Княжий двір», м. Львів, площа Ринок, 10
- Оплата праці:
    - Посадовий оклад: 25 000 грн/міс
    - Премія за якість роботи: до 30% окладу

        - Доплата за роботу у вихідні: подвійна ставка
    - Режим роботи:
        - 5-денний робочий тиждень
        - Графік: Пн-Пт 10:00-19:00, обідня перерва 14:00-15:00
        - Вихідні: Сб, Нд
    - Відпустка: 24 календарні дні
    - Випробування: 3 місяці

Структура договору:

1. Преамбула (дата, місце, сторони договору)
2. Предмет договору (посада, дата початку роботи)
3. Права та обов'язки працівника:
    - Виконувати роботу згідно посадової інструкції шеф-кухаря
    - Дотримуватися Правил внутрішнього трудового розпорядку
    - Дотримуватися санітарних норм та правил безпеки
    - Зберігати комерційну таємну (рецептури страв)
    - Підвищувати кваліфікацію
4. Права та обов'язки роботодавця:
    - Надати робоче місце, обладнання, інструменти
    - Своєчасно виплачувати заробітну плату
    - Забезпечити безпечні умови праці
    - Надавати спецодяг
    - Оплачувати навчання та підвищення кваліфікації
5. Робочий час та час відпочинку
6. Оплата праці (розмір, строки, порядок виплати)
7. Відпустки (щорічна, додаткові, навчальна)
8. Соціальні гарантії
9. Відповідальність сторін
10. Умови охорони праці
11. Випробування при прийнятті на роботу
12. Підстави припинення договору
13. Вирішення трудових спорів

14. Заключні положення
15. Реквізити та підписи сторін

Додатково складіть:

- Наказ про прийняття на роботу
- Запис у трудовій книжці

Завдання 2. Випробування при прийнятті на роботу

Ситуація 1: Вагітна жінка Марія влаштовується на роботу офіціанткою. Роботодавець встановлює їй випробування 2 місяці.

Завдання:

- Чи правомірно встановлено випробування? (ст. 26 КЗпП)
- До кого НЕ застосовується випробування? Складіть повний перелік
- Що має зробити Марія?
- Складіть скаргу до Держпраці

Ситуація 2: Молодий спеціаліст Олександр (23 роки, закінчив коледж у 2024 році за спеціальністю «Харчові технології») влаштовується на роботу технологом. Роботодавець встановив випробування 3 місяці.

Завдання:

- Чи правомірно? (ст. 26 КЗпП)
- Який максимальний строк випробування?
- Які наслідки незадовільного випробування? (ст. 28 КЗпП)
- Процедура звільнення після випробування

Завдання 3. Робочий час та час відпочинку

Ситуація: Офіціантка кафе Наталія працює за таким графіком:

- Понеділок-п'ятниця: 10:00-22:00 (12 годин)
- Субота: 10:00-23:00 (13 годин)
- Без обідньої перерви
- Неділя - вихідний

Завдання:

1. Проаналізуйте графік на відповідність КЗпП:
    - Яка нормальна тривалість робочого часу? (ст. 50 КЗпП)
    - Скільки годин на тиждень працює Наталія? ___

- Чи є переробка? ___ годин

2. Чи має право роботодавець встановлювати такий графік?
3. Чи обов'язкова обідня перерва? Тривалість? (ст. 66 КЗпП)
4. Як має оплачуватися робота понад норму? (ст. 106 КЗпП)
5. Обчисліть, скільки має отримувати Наталія:
   - Оклад: 15 000 грн
   - Погодинна ставка: 15000/160 год = ___ грн/год
   - Переробка ___ годин × ___ грн/год × 2 = ___ грн
   - Робота у суботу (вихідний день): ___ грн
   - Всього: ___ грн
6. Які порушення трудового законодавства? Складіть перелік
7. Складіть скаргу працівниці до Держпраці

БЛОК 2: ОХОРОНА ПРАЦІ

Завдання 4. Аналіз умов праці

Ситуація: На кухні ресторану «Смачно» виявлено наступні порушення охорони праці:

1. Відсутня система вентиляції (температура влітку досягає +40°C)
2. Підлога слизька, без протиковзкого покриття
3. Електропроводка пошкоджена (оголені дроти)
4. Немає аптечки першої допомоги
5. Працівники не забезпечені спецодягом (фартухи, головні убори)
6. Відсутні засоби індивідуального захисту (рукавички для роботи з гарячим)
7. Не проводиться інструктаж з охорони праці
8. Вогнегасники прострочені
9. Відсутні інструкції з безпеки при роботі з обладнанням
10. Не проводяться медичні огляди працівників

Завдання:

1. Кваліфікуйте кожне порушення за Законом України «Про охорону праці»
2. Які права працівників порушено? (ст. 6 Закону)
3. Які обов'язки роботодавця не виконано? (ст. 13 Закону)

4. Які ризики для здоров'я працівників?
5. Хто контролює дотримання охорони праці? (Держпраці, профспілки)
6. Складіть акт перевірки стану охорони праці
7. Складіть припис про усунення порушень (з конкретними строками для кожного пункту)
8. Яка відповідальність роботодавця:
    - Адміністративна (статті КУпАП)
    - Фінансова (штрафи)
    - Кримінальна (за яких умов?)
9. Складіть план заходів щодо поліпшення умов праці

Завдання 5. Нещасний випадок на виробництві

Ситуація: 15 березня 2025 року о 14:30 на кухні ресторану стався нещасний випадок:

Кухар Петренко М.І. (35 років, стаж роботи 5 років) отримав опік окропом II ступеня (15% тіла). Обставини:

- Переносив каструлю з окропом
- Підлога була слизькою (не вчасно прибрано розлиту воду)
- Не було протиковзкого взуття (роботодавець не надав)
- Інструктаж з техніки безпеки не проводився 2 роки

Наслідки:

- Швидка допомога госпіталізувала постраждалого
- Лікування в лікарні 10 днів
- Листок непрацездатності 30 днів
- Медичні витрати: 25 000 грн
- Втрата працездатності на 20%

Завдання:

1. Кваліфікуйте нещасний випадок:
    - Що таке нещасний випадок? (ст. 1 Закону)
    - Чи пов'язаний з виробництвом?
    - Ступінь тяжкості
2. Які дії роботодавця НЕГАЙНО після нещасного випадку? (ст. 25 Закону)

3. Яка процедура розслідування? Складіть покроковий алгоритм (мінімум 10 кроків)
4. Хто проводить розслідування? Склад комісії
5. Які документи складаються:
    - Акт форми Н-1 (складіть проєкт)
    - Повідомлення до Держпраці
    - Інші документи
6. Які виплати має отримати постраждалий:
    - Лікарняні (100% середнього заробітку)
    - Відшкодування витрат на лікування
    - Одноразова допомога
    - Щомісячна страхова виплата (при стійкій втраті працездатності)
7. Розрахуйте виплати (припустимо, середньомісячна зарплата 20 000 грн):
    - Лікарняні за 30 днів: ___
    - Медичні витрати: ___
    - Одноразова допомога (залежить від % втрати працездатності): ___
    - Всього: ___
8. Яка відповідальність роботодавця:
    - Адміністративна
    - Матеріальна
    - Кримінальна (ст. 271, 272 КК України - за яких умов?)
9. Які заходи має вжити роботодавець для запобігання подібним випадкам?
10. Складіть наказ про заходи щодо запобігання нещасним випадкам

БЛОК 3: ЗВІЛЬНЕННЯ З РОБОТИ

Завдання 6. Звільнення за власним бажанням

Ситуація 1: Офіціантка Марія написала заяву про звільнення за власним бажанням 05.03.2025. Роботодавець вимагає відпрацювати 2 тижні (до 19.03.2025). Марія хоче звільнитися 08.03.2025, бо почала нову роботу.

Завдання:

- Який строк попередження про звільнення? (ст. 38 КЗпП)
- Чи може Марія відкликати заяву? До якого моменту?

- Чи може роботодавець відмовити у звільненні?
- У які строки має бути звільнена Марія за загальним правилом?
- Чи можна звільнитися раніше 2 тижнів? За яких умов? (ст. 38, ч. 2 КЗпП)
- Складіть:
  - Заяву про звільнення
  - Наказ про звільнення
  - Запис у трудовій книжці

Ситуація 2: Технолог Сидоренко працює на м'ясокомбінаті 10 років. Написав заяву про звільнення 01.03.2025, але через 5 днів (06.03.2025) передумав і хоче забрати заяву. Директор вже підписав наказ про звільнення і знайшов нового працівника.

Завдання:

- Чи може Сидоренко відкликати заяву? (ст. 38, ч. 4 КЗпП)
- Які права працівника?
- Які дії роботодавця?
- Що робити, якщо на місце Сидоренка вже запросили іншого працівника?

Завдання 7. Звільнення за ініціативою роботодавця

Ситуація: Роботодавець хоче звільнити кухаря Петрова за скороченням штатів. Петров:

- Працює 15 років
- Віком 58 років
- Має на утриманні двох неповнолітніх дітей (8 та 12 років)
- Дружина не працює (доглядає хвору матір)
- Єдиний годувальник у сім'ї

На підприємстві працює ще один кухар - Іванов (25 років, стаж 2 роки, неодружений).

Завдання:

1. Чи може роботодавець звільнити Петрова? (ст. 40, п. 1 КЗпП)
2. Що таке переважне право на залишення на роботі? (ст. 42 КЗпП)

3. Хто має переважне право:
    - Особи з вищою продуктивністю праці та кваліфікацією
    - Сімейні особи з двома і більше утриманцями
    - Особи, у сім'ї яких немає інших працівників із самостійним заробітком
    - Інші категорії
4. Чи має Петров переважне право перед Івановим?
5. Яка процедура звільнення за скороченням штату:
    - Попередження працівника (за скільки?)
    - Пропозиція іншої роботи
    - Повідомлення профспілки
    - Видання наказу
6. Які гарантії при звільненні:
    - Вихідна допомога (ст. 44 КЗпП) - скільки?
    - Збереження середнього заробітку на період працевлаштування
7. Складіть:
    - Повідомлення про звільнення (за 2 місяці)
    - Наказ про скорочення штату
    - Наказ про звільнення
8. Що робити, якщо звільнення незаконне?

БЛОК 4: ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Завдання 8. Трудові відносини під час війни

Опрацюйте Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» та дайте відповіді:

Ситуація 1: Зміна умов праці

Ресторан у зв'язку з воєнним станом змінює графік роботи:

- Скорочує робочий день до 6 годин
- Зменшує зарплату на 30%
- Переводить працівників на неповний робочий тиждень

Завдання:

1. Чи має право роботодавець в односторонньому порядку змінювати умови праці?

2. Які обмеження діють для роботодавців? (ст. 4 Закону)

3. Чи потрібна згода працівника на зміну умов?

4. Яка процедура зміни?

5. Чи можна зменшувати зарплату? На скільки максимум?

6. Які гарантії для працівників?

Ситуація 2: Звільнення під час війни

Працівниця Олена йде у відпустку по догляду за дитиною до 3 років. Роботодавець хоче звільнити її за скороченням штату, посилаючись на воєнний стан.

Завдання:

1. Чи можна звільнити працівницю у відпустці по догляду за дитиною? (ст. 184 КЗпП)

2. Які категорії працівників не можна звільняти навіть в умовах воєнного стану?

3. Які особливості звільнення в умовах воєнного стану? (ст. 5 Закону)

4. Чи зберігаються гарантії для вагітних та жінок з дітьми?

Ситуація 3: Мобілізація працівника

Шеф-кухар Андрій отримав повістку про мобілізацію.

Завдання:

1. Які права працівника при мобілізації? (ст. 119 КЗпП)

2. Чи зберігається робоче місце?

3. Чи нараховується зарплата?

4. Чи зараховується строк служби до трудового стажу?

5. Які гарантії після демобілізації?

6. Яка процедура оформлення відсутності на роботі?

7. Складіть наказ про збереження місця роботи на період мобілізації

Ситуація 4: Робота під час повітряної тривоги

Під час роботи оголошена повітряна тривога. Працівники кухні продовжують роботу, бо «замовлення треба виконати».

Завдання:

1. Чи мають право працівники припинити роботу під час тривоги?
2. Які обов'язки роботодавця щодо безпеки працівників?
3. Чи є укриття на підприємстві обов'язковим?
4. Чи можна змушувати працювати під час тривоги?
5. Яка відповідальність роботодавця за порушення безпеки?

Завдання 9. Комплексний кейс

Ситуація: Ви - HR-менеджер ресторану «Смачно» (25 працівників). На підприємстві виникли наступні ситуації:

1. Працівниця Марія (офіціантка, вагітна, 6 місяців) часто спізнюється на роботу через погане самопочуття. Директор хоче її звільнити.
2. Працівник Олег (кухар) був мобілізований. Директор прийняв на його місце іншого кухаря на постійну роботу.
3. Працівниця Наталія (прибиральниця) працює без оформлення трудового договору 6 місяців, зарплата «в конверті».
4. Працівник Сергій (бармен) отримав травму на роботі (порізав руку розбитим склом). Роботодавець не хоче оформляти нещасний випадок.
5. Працівниця Олена (кухар) хоче піти у відпустку без збереження зарплати на 2 місяці для догляду за хворою матір'ю. Директор не дає дозволу, бо «немає кому працювати».

Завдання для кожної ситуації:

1. Визначте, які норми трудового законодавства порушено
2. Які права працівників порушено?
3. Які обов'язки роботодавця не виконано?
4. Яка відповідальність роботодавця?
5. Які дії має вжити працівник для захисту своїх прав?
6. Складіть необхідні документи:
   - Скарги до Держпраці
   - Позовні заяви до суду
   - Претензії роботодавцю

Загальні завдання: 7. Розробіть план дій для HR-менеджера щодо усунення всіх порушень 8. Складіть наказ про заходи з дотримання трудового законодавства 9. Розробіть Правила внутрішнього трудового розпорядку для ресторану (мінімум 15 розділів) 10. Підготуйте презентацію для директора «Ризики недотримання трудового законодавства»

Підсумкове завдання:

Складіть порівняльну таблицю:

№	Аспект	Звичайний час	Воєнний стан
1	Укладення трудового договору		
2	Зміна умов праці		
3	Звільнення працівників		
4	Робочий час		
5	Гарантії для працівників		
6	Відповідальність роботодавця		

Список використаної літератури:

1. Кодекс законів про працю України
2. Закон України «Про охорону праці»
3. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану»
4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»
5. Закон України «Про збройні сили України»
6. Трудове право: підручник / В.В. Жернаков, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко [та ін.]; за заг. ред. В.В. Жернакова. - Харків: Право, 2023
7. Трудове право України: словник-довідник / уклад.: І.М. Якушев, О.В. Старчук; за ред. І.М. Якушева. - Луцьк: ФОП Захарчук В.М., 2023

Посилання на вебресурси:

1. https://zakon.rada.gov.ua – КЗпП України
2. https://www.dsp.gov.ua – Державна служба з питань праці
3. https://www.fpsu.org.ua – Федерація професійних спілок України
4. https://www.social.gov.ua – Фонд соціального страхування

5. https://www.me.gov.ua – Міністерство економіки України

6. https://hrliga.com – HR-ліга (зразки документів, консультації)

Практична робота № 8. Тема: Кримінальні правопорушення та відповідальність. Аналіз правових казусів із практики харчових підприємств

Мета:

- Сформувати навички кваліфікації злочинів
- Розвинути вміння визначати склад злочину
- Навчитися розмежовувати кримінальні та адміністративні правопорушення
- З'ясувати особливості кримінальної відповідальності у харчовій сфері

Завдання:

БЛОК 1: ВИЗНАЧЕННЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Завдання 1. Аналіз складу злочину

Для кожної ситуації визначте всі елементи складу злочину:

Ситуація 1: Крадіжка на підприємстві

Працівник складу харчового підприємства Петров М.І. систематично виносив з території продукцію (ковбаси, сири, консерви). Протягом 3 місяців викрав товарів на загальну суму 25 000 грн.

Завдання:

1. Визначте склад злочину:
    - Об'єкт: (що охороняється законом) _____
    - Об'єктивна сторона:
        - Діяння (дія/бездіяльність): _____
        - Наслідки: _____
        - Причинний зв'язок: _____
        - Місце, час, спосіб: _____
    - Суб'єкт:
        - Фізична особа: ТАК/НІ
        - Вік (з якого віку відповідальність?): ___

        - Осудність: _____
        - Спеціальний суб'єкт?: _____
    - Суб'єктивна сторона:
        - Вина (умисел/необережність): _____
        - Форма умислу (прямий/непрямий): _____
        - Мотив: _____
        - Мета: _____

2. Кваліфікація:
    - Стаття КК України: ст. 185 (крадіжка) або ст. 191 (привласнення)?
    - Обґрунтуйте вибір статті
    - Розмір шкоди (дрібна/значна/велика/особливо велика)?
    - Кваліфікуючі ознаки (повторність, за попередньою змовою тощо)?
3. Покарання:
    - Які види покарань передбачені?
    - Який розмір (мінімальний та максимальний)?
4. Відмежування від адміністративного проступку:
    - Чи може це бути адміністративним правопорушенням (ст. 51 КУпАП - дрібна крадіжка)?
    - Яка межа між адміністративним та кримінальним?

Ситуація 2: Фальсифікація харчових продуктів

Директор м'ясопереробного комбінату Сидоренко О.П. давав розпорядження додавати до ковбасних виробів соєвий білок та воду понад норму, замість якісного м'яса використовувати м'ясо низької якості. Продукція продавалася під виглядом продукції вищого сорту. Виявлено 5 000 кг фальсифікованої продукції на суму 500 000 грн.

Завдання:

1. Визначте склад злочину (всі 4 елементи детально)
2. Кваліфікація:
    - Стаття КК: ст. 227 (умисне заподіяння тілесних ушкоджень внаслідок неналежного виконання обов'язків) або інша?
    - Або це може бути ст. 325 (порушення санітарних правил)?

- Або ст. 206 (протидія законній господарській діяльності)?

3. Форма вини: умисел чи необережність?
4. Хто є суб'єктом злочину (директор, технолог, інші)?
5. Чи є співучасть? Якщо так, визначте роль кожного:
   - Організатор
   - Виконавець
   - Підбурювач
   - Пособник
6. Можливе покарання
7. Відшкодування шкоди споживачам

Ситуація 3: Порушення санітарних норм з тяжкими наслідками

У ресторані «Смачно» через порушення санітарних норм (використання прострочених продуктів, недотримання температурного режиму) 15 відвідувачів отримали харчове отруєння. Троє були госпіталізовані, одна людина померла (літня жінка з хронічними захворюваннями).

Встановлено:

Директор ресторану знав про проблеми, але не вживав заходів

Санітарна служба раніше виносила приписи

Холодильне обладнання не працювало тиждень

Працівники кухні не мали медичних книжок

Завдання:

Визначте склад злочину

Кваліфікація:

Ст. 272 КК (порушення санітарних правил)?

Ст. 119 КК (вбивство через необережність)?

Ст. 131 КК (неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником)?

Сукупність злочинів?

Форма вини щодо:

Порушення санітарних норм

Спричинення смерті

Чи є причинний зв'язок між порушенням санітарних норм та смертю?

Хто підлягає кримінальній відповідальності:

Директор

Шеф-кухар

Кухарі

Власник ресторану

Можливе покарання для кожного

Цивільно-правова відповідальність (відшкодування шкоди родині померлої)

БЛОК 2: ЗЛОЧИНИ У ХАРЧОВІЙ СФЕРІ

Завдання 2. Систематизація злочинів

Знайдіть у Кримінальному кодексі України статті, що стосуються харчової галузі, та заповніть таблицю

№	Стаття КК	Назва злочину	Об'єкт	Об'єктивна сторона	Суб'єкт	Суб'єктивна сторона	Покарання
1	Ст. 227	Умисне заподіяння тілесних ушкоджень					
2	Ст. 272	Порушення санітарних правил					
3	Ст. 325	Порушення правил екологічної безпеки					
4	Ст. 364	Зловживання владою або службовим становищем					
5	Ст. 368	Одержання хабара					
6	Ст. 206	Протидія законній					

		господарській діяльності					
7	Інші						

Завдання 3. Розмежування злочинів

Ситуація: На складі харчового підприємства виявлено нестачу продукції на суму 15 000 грн. Відповідальний - комірник Коваль Н.В.

Завдання:

Визначте, яка стаття КК застосовується залежно від обставин:

Якщо Коваль привласнила продукцію:

Стаття КК: ___

Покарання: ___

Якщо Коваль допустила нестачу через недбалість (не забезпечила належні умови зберігання, продукція зіпсувалася):

Чи це злочин?

Яка відповідальність (кримінальна, цивільна, дисциплінарна)?

Якщо нестача виникла через крадіжку третьої особи, а Коваль не забезпечила охорону:

Чи відповідає Коваль?

Яка відповідальність?

Межа між адміністративним та кримінальним:

Сума до ___ грн - адміністративне правопорушення

Сума понад ___ грн - кримінальне правопорушення

БЛОК 3: СЛУЖБОВІ ЗЛОЧИНИ

Завдання 4. Зловживання владою

Ситуація: Начальник управління Держпродспоживслужби Іванов П.С. під час перевірки харчового підприємства:

- Вимагав «добровільну пожертву» 50 000 грн за «закриття очей» на порушення
- Погрожував закриттям підприємства
- Склав акт з порушеннями, які фактично не існували

- Завищив розміри штрафів

Директор підприємства Коваль М.І. дав хабар 30 000 грн.

Завдання:

Кваліфікуйте дії Іванова:

Ст. 364 (зловживання владою)?

Ст. 368 (одержання хабара)?

Ст. 189 (вимагання)?

Сукупність злочинів?

Кваліфікуйте дії Коваля:

Ст. 369 (давання хабара)?

Чи звільняється від відповідальності, якщо хабар вимагали?

Чи може бути свідком у справі?

Визначте склад злочину для кожної особи

Що таке провокація хабара? (ст. 370 КК)

Можливе покарання:

Для Іванова: ___

Для Коваля: ___

Конфіскація хабара та додаткові покарання

Що має робити директор, якщо інспектор вимагає хабар?

Завдання 5. Службова недбалість

Ситуація: Головний технолог молокозаводу Сидоренко О.М. не перевірила якість сировини (молока), яке надійшло від постачальника. Молоко виявилося інфікованим бактеріями. З цього молока виготовлено 1000 літрів йогурту, який потрапив у продаж.

Наслідки:

- 50 покупців отримали харчове отруєння
- 5 осіб госпіталізовано

Підприємство зазнало збитків 500 000 грн (вилучення та знищення продукції, штрафи)

Завдання:

Чи є у діях Сидоренко склад злочину?

Стаття КК:

Ст. 367 (службова недбалість)?

Ст. 272 (порушення санітарних правил)?

Форма вини: необережність (самовпевненість чи недбалість)?

Чи є причинний зв'язок між недбалістю та наслідками?

Відмежування від дисциплінарного проступку

Можливе покарання

Цивільно-правова відповідальність (відшкодування шкоди)

БЛОК 4: ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ

Завдання 6. Необхідна оборона

Ситуація: Працівник нічної зміни на хлібозаводі охоронець Петров побачив, як троє невідомих осіб у масках проникли на територію. Вони напали на нього з металевими прутами. Петров, захищаючись, застосував табельну зброю (гумову кийку), внаслідок чого одному нападнику завдано тілесних ушкоджень середньої тяжкості.

Завдання:

Що таке необхідна оборона? (ст. 36 КК)

Умови правомірності необхідної оборони:

Захист від суспільно небезпечного посягання

Реальність посягання

Своєчасність захисту

Відповідність захисту характеру посягання

Чи є у даній ситуації необхідна оборона?

Чи не перевищено межі необхідної оборони?

Що таке перевищення меж необхідної оборони? (ст. 36, ч. 3 КК)

Чи підлягає Петров кримінальній відповідальності?

Завдання 7. Крайня необхідність

Ситуація: Під час пожежі на кондитерській фабриці працівник Іванов, рятуючи людей, розбив вікно вартістю 15 000 грн та пошкодив протипожежне обладнання на 50 000 грн.

Завдання:

Що таке крайня необхідність? (ст. 39 КК)

Умови правомірності:

- Наявність небезпеки
- Неможливість усунути небезпеку іншим способом
- Заподіяна шкода менша, ніж відвернена

Чи є у ситуації крайня необхідність?

Чи підлягає Іванов відповідальності за пошкодження майна?

БЛОК 5: КОМПЛЕКСНІ КЕЙСИ

Завдання 8. Багатоепізодна кримінальна справа

Ситуація: На м'ясопереробному комбінаті «М'ясо Про» виявлено численні порушення:

Епізод 1: Директор Сидоренко П.О. протягом року:

- Використовував м'ясо, що не пройшло ветеринарного контролю
- Додавав до ковбаси сою, крохмаль понад норму
- Фальсифікував документи про якість продукції
- Реалізовано 50 тонн неякісної продукції на суму 5 млн грн

Епізод 2: Головний технолог Коваль М.І.:

- Знала про порушення, але не вживала заходів
- Підписувала фальшиві документи про відповідність
- Отримувала від директора 10% від «економії» (250 000 грн)

Епізод 3:

Завідувач виробництва Петров А.С.:

- Викрадав продукцію (100 кг ковбаси на місяць)
- Загальна сума крадіжки за рік - 120 000 грн

Епізод 4:

Інспектор Держпродспоживслужби Іванов Г.П.:

- Під час перевірки виявив порушення
- Вимагав хабар 100 000 грн
- Отримав 70 000 грн
- Склав акт без зазначення порушень

Епізод 5:

Внаслідок вживання неякісної продукції:

- 30 осіб отримали харчове отруєння
- 3 особи госпіталізовано
- 1 дитина померла (важка форма отруєння)

Завдання:

Кваліфікуйте дії кожної особи (визначте всі статті КК):

Сидоренко П.О.:

Фальсифікація продукції: ст. ___

Підроблення документів: ст. ___

Порушення санітарних правил: ст. ___

Спричинення смерті: ст. ___

Інші злочини: ___

Коваль М.І.:

Співучасть (яка форма?): ___

Службова недбалість: ст. ___

Інші злочини: ___

Петров А.С.:

Крадіжка: ст. ___

Кваліфікуючі ознаки: ___

Іванов Г.П.:

Одержання хабара: ст. ___

Зловживання владою: ст. ___

Службове підроблення: ст. ___

Визначте форму співучасті:

Просте співвиконавство?

Співучасть з розподілом ролей?

Визначте роль кожного співучасника:

Організатор: ___

Виконавці: ___

Підбурювач: ___

Пособник: ___

Обчисліть можливе покарання для кожного (враховуючи обставини, що пом'якшують/обтяжують): особа, статті КК, покарання (мін-макс), обставини, що пом'якшують, обставини, що обтяжують, ймовірне покарання.

Цивільно-правова відповідальність:

- Відшкодування шкоди споживачам
- Відшкодування родині померлої дитини
- Збитки підприємству від крадіжки

Адміністративна відповідальність підприємства як юридичної особи

Складіть обвинувальний висновок для одної з осіб (на вибір)

Завдання 9. Розслідування злочину

На основі Кейсу з Завдання 8 складіть:

План розслідування:

- ✓ Які слідчі дії необхідно провести?
- ✓ У якій послідовності?
- ✓ Які докази зібрати?

Перелік доказів:

- Речові докази
- Документи
- Показання свідків (кого допитати?)
- Висновки експертиз (які призначити?)

Процесуальні документи:

- Постанову про порушення кримінальної справи
- Постанову про притягнення як обвинуваченого (для Сидоренка)
- Обвинувальний акт

Підсумкове завдання:

Складіть порівняльну таблицю:

№	Критерій	Адміністративне правопорушення	Кримінальне правопорушення
1	Ступінь суспільної небезпеки		

2	Вік відповідальності		
3	Нормативний акт		
4	Органи, що розглядають		
5	Види стягнень/покарань		
6	Правові наслідки		
7	Приклад у харчовій сфері		

Список використаної літератури:

Кримінальний кодекс України

Кримінальний процесуальний кодекс України

Кодекс України про адміністративні правопорушення

Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів»

Закон України «Про запобігання корупції»

Правознавство: підручник / Г.І. Балюк, Е.Ф. Демський, В.С. Ковальський [та ін.]; за ред. О.В. Дзери. - К.: Юрінком Інтер, 2023

Посилання на вебресурси:

https://zakon.rada.gov.ua – Кримінальний кодекс України

https://court.gov.ua – Судова влада України (судова практика)

https://gp.gov.ua – Офіс Генерального прокурора

https://www.npu.gov.ua – Національна поліція України

https://nazk.gov.ua – НАЗК (запобігання корупції)

https://dpss.gov.ua – Держпродспоживслужба